

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΜΑΙΟΣ 2008

Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΦΩΝΗΣ ΑΠΟ ΟΜΙΛΗΤΕΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΩΣ ΠΡΩΤΗΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΜΟΗΑΜΜΕΔ ΟΥΔΑ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΡΑΜΑΝΤΖΑΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΑΡΧΟΝΤΩ ΤΕΡΖΗ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται τα αποτελέσματα ενός πειράματος, που αφορά την κατανόηση των αλλαγών της μεταβατικότητας της Ελληνικής γλώσσας, κυρίως σε σημασιολογικό επίπεδο.

Η ιδέα προήλθε από την έρευνα που έκανε η Τσιμπλή (2006) σε τουρκόφωνους ομιλητές της Ελληνικής. Στην έρευνα αυτή εξέτασε την κατανόηση και την παραγωγή της φωνής σε πληθυσμό φυσικών ομιλητών της Ελληνικής και μη φυσικών ομιλητών της Ελληνικής (τουρκόφωνων, με δεύτερη γλώσσα τα Ελληνικά). Οι μη φυσικοί ομιλητές της Ελληνικής που εξετάστηκαν σε αυτήν την περίπτωση είναι τουρκόφωνα παιδιά της Θράκης, κατά την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση τους, τα οποία έρχονται σε επαφή με τα Ελληνικά στο σχολείο κατά κύριο λόγο.

Στην Ελληνική οι αλλαγές της μεταβατικότητας επισημαίνονται μορφολογικά με όρους παθητικής, κυρίως, αλλά και μη παθητικής (ενεργητικής) μορφολογίας. Σε συντακτικό επίπεδο επισημαίνονται με τη μείωση των ορισμάτων του ρήματος.

Όπως θα αναλυθεί όμως στα κεφάλαια που ακολουθούν, σε σημασιολογικό επίπεδο παρατηρείται δυνατότητα αμφισημίας ή και πολυσημίας στις εν λόγω δομές. Το γεγονός αυτό αποτελεί έναν επιπλέον παράγοντα, ο οποίος, μαζί με τους μορφολογικούς και συντακτικούς παράγοντες που εμπλέκονται σε αυτές τις δομές, μπορεί

να αυξήσει τη δυσκολία κατανόησής τους τόσο από ανθρώπους με γλωσσικές διαταραχές όσο και από ομιλητές της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας. Ξέρουμε ήδη ότι η παθητική μορφολογία, τουλάχιστον όσον αφορά την παθητική της ερμηνεία, παρουσιάζει ιδιαίτερες δυσκολίες τόσο στην κατάκτηση πρώτης γλώσσας (Borer & Wexler 1987, 1992, Terzi & Wexler 2002) όσο και στην κατανόησή της από αφασικούς Broca (Grodzinsky 200).

Με μία δοκιμασία ταιριάσματος εικόνων-προτάσεων μελετήσαμε τη γλωσσική συμπεριφορά 14 Ελλήνων και 14 Αράβων¹ φοιτητών, χωρίς κάποια γλωσσική διαταραχή, με σκοπό να διαπιστώσουμε με ποιόν τρόπο ερμηνεύονται σημασιολογικά οι εν λόγω δομές, τόσο από την πλευρά των φυσικών, όσο και από την πλευρά των μη φυσικών ομιλητών της Ελληνικής.

Από τα δεδομένα που συλλέχθηκαν προκύπτει πως οι Άραβες ομιλητές της Ελληνικής τείνουν να γενικεύουν την παθητική ερμηνεία, συμπαρασυρόμενοι προφανώς από την παθητική μορφολογία αλλά, πιθανώς, και από άλλους σημασιολογικούς και συντακτικούς παράγοντες. Παρ' όλα αυτά και οι φυσικοί ομιλητές της Ελληνικής παρουσίασαν μη τυπικές συμπεριφορές, ιδίως με τα εργαστικά ρήματα ενεργητικής μορφολογίας και τα εργαστικά ρήματα παθητικής μορφολογίας με έμψυχο υποκείμενο.

---

¹ Από δω και στο εξής με τον όρο «Ελληνες» θα αναφερόμαστε στους φυσικούς ομιλητές της Ελληνικής, ενώ με τον όρο θα «Άραβες» αναφερόμαστε σε φυσικούς ομιλητές της Αραβικής με δεύτερη γλώσσα την Ελληνική.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θέλουμε να ευχαριστήσουμε την επιβλέπουσα καθηγήτρια μας, κ. Αρχόντω Τερζή, για την υποστήριξη και βοήθειά της σε αυτή την έρευνα. Ευχαριστούμε επίσης τα μέλη της επιτροπής μας, κ. Αγγελική Κωτσοπούλου και Βίνα Τσακάλη για τα εποικοδομητικά τους σχόλια κατά τη διάρκεια της παρουσίασης της πτυχιακής.

Ευχαριστούμε τις οικογένειές μας για την υποστήριξη που μας προσέφεραν κατά τη διάρκεια των σπουδών μας.

Τέλος, ο Μ.Ο. ευχαριστεί ειδικά το Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών για την υποτροφία που του παρείχε κατά τη διάρκεια των σπουδών του, η συμβολή της οποίας ήταν καθοριστικής σημασίας για την ολοκλήρωσή τους. شكرا (ευχαριστώ).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	ii
Ευχαριστίες	iv
Περιεχόμενα	v

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

1.1 Ορισμός της μεταβατικότητας	1
1.2 Η κατάκτηση της μεταβατικότητας	3
1.3 Η περίπτωση της Ελληνικής	9
1.3.1 Η φωνή	10
1.3.2 Διάθεση και Φωνή	10
1.3.2.1 Ενεργητική Διάθεση	11
1.3.2.2 Μέση Διάθεση	11
1.3.2.3 Παθητική Διάθεση	11
1.4 Κατηγοριοποίηση ρημάτων	12
1.4.1 Ενεργητική Φωνή	12
1.4.1.1 Μεταβατικά και αμετάβαρα ρήματα	12
1.4.1.2 Αντιμεταβιβαστικά ρήματα	13
1.4.2 Παθητική Φωνή	14
1.4.2.1 Παθητική ερμηνεία	15
1.4.2.2 Αυτοπάθεια. Τα εγγενώς αυτοπαθή ρήματα	16
1.4.2.3 Αλληλοπάθεια	17
1.4.2.4 Αυτοπαθής και αντιμεταβιβαστική ερμηνεία	

με έμφυχο υποκείμενο	18
1.4.2. 5 Αντιμεταβιβαστική και παθητική ερμηνεία με άψυχο υποκείμενο	20
1.5 Ανακεφαλαίωση – Σχόλια	22
1.6 Αντίστοιχες Δομές της Αραβικής	25
1.6.1 Η Αραβική γλώσσα (Γενικά)	25
1.6.1.1 Διγλωσσία	26
1.6.2 Τα δεδομένα της Μεσοανατολικής Διαλέκτου	27

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

2.1 Σκοπός της έρευνας	32
2.2 Περιγραφή των ομάδων της έρευνας	33
2.3 Περιγραφή του τεστ	35

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

3. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	42
------------------------	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

4. ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	44
4.1 Ανάλυση των αποτελεσμάτων ανά πρόταση	45
4.2 Ανάλυση των αποτελεσμάτων ανά ομάδα προτάσεων	50

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	52
------------------------	----

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

Στο πρώτο μέρος αυτού του κεφαλαίου θα αναφερθούμε στα μορφοσυντακτικά χαρακτηριστικά της φωνής, σε θεωρίες που έχουν διατυπωθεί για την κατάκτησή της, καθώς και τις διαφορετικές ερμηνείες της.

1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Ο όρος *μεταβατικότητα* αναφέρεται στη δυνατότητα των ρημάτων να δέχονται, ή όχι, αντικείμενο ή αντικείμενα, και μπορεί να αποτελέσει κριτήριο για τη διάκρισή τους σε *μεταβατικά* (transitive) και σε *αμετάβαρα* (intransitive) ρήματα.

Τα πρώτα συντάσσονται είτε με ένα αντικείμενο, π.χ. *Ο Γιάννης αγαπά τη Μαρία*, είτε με δύο αντικείμενα, ένα άμεσο και ένα έμμεσο (διμετάβαρα ρήματα), π.χ. *Ο Γιάννης έδωσε στη Μαρία / της Μαρίας ένα βιβλίο*. Τα αμετάβαρα ρήματα δεν συντάσσονται με αντικείμενο: π.χ. *Το δέντρο έπεσε*. Η διάκριση αυτή ωστόσο δεν είναι πάντοτε τόσο αυστηρή: πολλά ρήματα, λόγου χάρη, μπορούν να εμφανίζονται είτε ως μεταβατικά είτε ως αμετάβαρα σε διάφορες χρήσεις (π.χ. *Πάω στο σχολείο / Πάω τα παιδιά στο σχολείο, 'Εφαγα' Εφαγα γλυκό*).

Υπάρχει όμως και μια άλλη, πιο ενδιαφέρουσα ίσως,

«αμφισβήτηση» της διάκρισης από την πλευρά των γλωσσικών δεδομένων: στις λεγόμενες *ψευδοαμετάβατες* δομές, π.χ. *Το τελευταίο τεύχος του περιοδικού πουλάει πολύ*, όπου μπορούμε να φανταστούμε ένα μη γλωσσικά παρόντα ΔΡΑΣΤΗ² (: κάποιος πωλούν το περιοδικό) - ενώ κάτι τέτοιο δεν μπορεί να ισχύσει στις αμετάβατες δομές (: *κάποιος έπεσαν το δέντρο)· και γενικότερα στις αναιτιακές/αντιμεταβιβαστικές δομές του τύπου *Το βάζο έσπασε*, όπου το υποκείμενο ήταν «αρχικά» αντικείμενο. (Η επιφύλαξη «αρχικά» της προηγούμενης πρότασης υπαινίσσεται και εδώ ένα ΔΡΑΣΤΗ που αποσιωπάται - προφανώς

---

² Τα κεφαλαία εδώ δηλώνουν το συγκεκριμένο σημασιολογικό, «θεματικό», ρόλο (θ-ρόλος, theta role κατά τη Θεωρία της Κυβέρνησης και Αναφορικής Δέσμευσης · Chomsky 1981).

Η Θ-θεωρία καθορίζει τις συνθήκες υπό τις οποίες μεταφέρονται οι θεματικοί ρόλοι του ρήματος στις κατάλληλες ονοματικές φράσεις (ΟΦ), που αποκτούν έτσι σημασιολογικό ρόλο στην πρόταση. Η κύρια αρχή της θεωρίας είναι το θεματικό κριτήριο (thematic criterion), που ορίζει πως κάθε όρος ή όρισμα (argument) φέρει ένα και μόνο θεματικό ρόλο και κάθε θεματικός ρόλος δίνεται σε ένα και μόνο όρισμα μέσα στην πρόταση.

Ο όρος *θεματικός ρόλος* περιγράφει τη σημασιολογική σχέση μεταξύ ενός κατηγορήματος και ενός από τα ορίσματα του. Για παράδειγμα στην πρόταση: *Οι οικοδόμοι έχτισαν το σπίτι*, η ΟΦ “οικοδόμοι” είναι ταυτόχρονα το υποκείμενο της πρότασης αλλά και ο *δράστης* σε επίπεδο θεματικού ρόλου, ενώ το αντικείμενο της πρότασης η ΟΦ “σπίτι” έχει το θεματικό ρόλο του *πάσχοντος*. Στην παθητική μορφή όμως της πρότασης, δηλαδή: *Το σπίτι χτίστηκε από τους οικοδόμους*, το “οικοδόμους” είναι ακόμα ο *δράστης*, έστω και αν η ΟΦ “σπίτι” είναι πλέον το υποκείμενο της πρότασης.

Οι κυριότεροι θεματικοί ρόλοι είναι:

- Δράστης. Ο εκούσιος εκτελεστής κάποιας ενέργειας, π.χ. *Ο Γιάννης έφαγε τη σούπα του*.
- Φορέας εμπειρίας. Δέχεται αισθητηριακή ή συναισθηματική εμπειρία π.χ. *Η μυρωδιά του γασεμιού γέμισε τα ρουθούνια της Ελένης*.
- Θέμα. Ο υποδοχέας μιάς ενέργειας, η οποία όμως δεν αλλάζει την κατάσταση του, π.χ. *Ο Γιάννης έδωσε ένα δώρο της Μαρίας*.
- Πάσχων. Ο υποδοχέας μιάς ενέργειας, η οποία όμως αλλάζει την κατάσταση του, π.χ. *Η πρέσα συνέθλιψε το αυτοκίνητο*.
- Όργανο. Το μέσον με το οποίο εκτελείται μια πράξη, π.χ. *Έκοψε το χαρτί με το ψαλίδι*.
- Αιτία. Το ακούσιο αίτιο μιάς ενέργειας, π.χ. , *Μία χιονοστιβάδα καταπλάκωσε το χωριό*. (Κρύσταλ 2000).

κάποιος έσπασε το βάζο· στόχος τέτοιων δομών είναι προφανώς να προωθήσουν, για τον ένα ή τον άλλο λόγο, μιαν άλλη οντότητα στο προσκήνιο του ενδιαφέροντος, διαφορετική από εκείνη που αντιστοιχεί στο (αρχικό) υποκείμενο). Η μεταβατικότητα συνδέεται τυπικά με τα *ορίσματα* (arguments) που πλαισιώνουν ένα ρήμα/κατηγορημα, δηλαδή το υποκείμενο, το άμεσο και το έμμεσο αντικείμενο ενσαρκώνοντας θεματικούς ρόλους (π.χ. σε ένα μονόπρωτο μεταβατικό ρήμα που δέχεται άμεσο αντικείμενο σε αιτιατική πτώση, το αντικείμενό του έχει συνήθως τον θεματικό ρόλο του ΠΑΣΧΟΝΤΟΣ). Ωστόσο, κάποιιοι κάνουν λόγο για μεταβατικότητα σε σχέση και με προθέσεις· η πρόθεση με της Ελληνικής, π.χ., πάντα συνοδεύεται από μια ονοματική φράση (ΟΦ) ως συμπλήρωμα (που μπορεί να λογίζεται ως «αντικείμενο», π.χ., *Ηρθε με τα παιδιά*). Η επέκταση του όρου, πάντως, φαίνεται να έχει νόημα μόνο σε περιπτώσεις γλωσσών που κάνουν χρήση και «αμετάβατων» προθέσεων· πρβ. *I don't have any money on me / I put my coat on* στα Αγγλικά.

1.2 Η ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Το ερώτημα για το πώς τα παιδιά αποκτούν τη δομή θεματικών ρόλων (argument structure) και τις εναλλαγές της μεταβατικότητας, τίθεται κεντρικό στην έρευνα για την κατάκτηση της πρώτης ή μητρικής γλώσσας. Δύο υποθέσεις έχουν διατυπωθεί: η πρώτη δίνει προτεραιότητα στη λεξική σημασιολογία και αναφέρεται ως Υπόθεση Σημασιολογικής Εκκίνησης (Semantic Bootstrapping hypothesis. Grimshaw 1981, Pinker 1884, Randall et al. 2004), ενώ η δεύτερη δίνει προτεραιότητα στη σύνταξη και αναφέρεται ως Υπόθεση Συντακτικής Εκκίνησης (Syntactic Bootstrapping hypothesis. Gleitman 1990, Borer 2004). Παλαιότερες αναλύσεις πρότειναν πως οι πληροφορίες για τη δομή των θεματικών

ρόλων περιλαμβάνονταν στη λεξική εισαγωγή³ με συνέπεια ο τρόπος πραγμάτωσης της σύνταξης να καθορίζεται από τις λεξικές πληροφορίες (Jackendoff 1990, Levin & Rappaport Hovav 1995, Reinhart & Siloni 2004, κ.ά.). Η εναλλακτική πρόταση αντιτάσσει πως η σύνταξη είναι αυτή που καθορίζει τη δομή θεματικών ρόλων (Hale & Keyser 1993, Borer 1994, 1998 κ.ά.).

Οι διαφοροποιήσεις στη μεταβατικότητα της Ελληνικής ως πρώτης/μητρικής αλλά και ως δεύτερης γλώσσας, που θα εξετάσουμε σε αυτήν την εργασία, αφορούν παθητικές, αυτοπαθείς/αλληλοπαθείς και αντιμεταβιβαστικές δομές που διακρίνονται μορφολογικά ως προς την ενεργητική ή μη ενεργητική μορφολογία. Συγκεκριμένα οι παθητικές, αυτοπαθείς/αλληλοπαθείς δομές είναι μορφολογικά μη ενεργητικές, ενώ κάποια ρήματα που ανήκουν στα εργαστικά, συναντιούνται και ως ενεργητικά και ως μη ενεργητικά.

Επιστρέφοντας στο ζήτημα της απόκτησης των διαφοροποιήσεων της μεταβατικότητας διαγλωσσικά και ιδίως στην κατάκτηση της παθητικής φωνής κατά την απόκτηση της πρώτης γλώσσας από τα παιδιά, έχει υποστηριχθεί πως η συντακτική παθητική δομή στην Αγγλική εμφανίζεται σχετικά αργά, περίπου στη ηλικία των πέντε ετών (Bever 1970, Strohner & Nelson 1974, Wasow 1977, de Villiers 1985). Παρόλα αυτά, οι Maratsos et al. (1985), βρήκαν πως τετράχρονα παιδιά μπορούν να ερμηνεύσουν δραστικά παθητικά ρήματα (Ρήματα με υποκείμενο **δράστη**, όπως *push, find*) με ακρίβεια, αλλά δυσκολεύονται με τα μη δραστικά (Ρήματα αισθητηριακά με υποκείμενο **φορέα εμπειρίας**, όπως *see, remember*) παθητικά ρήματα. Επίσης, τα συντομευμένα παθητικά,

---

³ Κατά τη γραμματική της φραστικής δομής, τα λήμματα του λεξικού συνοδεύονται εκτός από τα φωνολογικά και σημασιολογικά χαρακτηριστικά και από τα κατάλληλα συντακτικά χαρακτηριστικά της κατηγορίας, της υποκατηγοριοποίησης κ.ά. (περισσότερα για το λεξικό και τους κανόνες λεξικής εισαγωγής (Φιλιππάκη-Warburton, 1992).

δηλαδή χωρίς τη “by” φράση, σε αντίθεση με τα ολοκληρωμένα, παράγονται νωρίτερα και ερμηνεύονται πιο αποτελεσματικά από τα παιδιά.

Με βάση αυτά τα δεδομένα, οι Borer & Wexler (1987), από εδώ και στο εξής B&W, πρότειναν τη διαδικασία ωρίμανσης της Α-αλυσίδας⁴ (A-chain). Αυτή η έννοια αναφέρεται στην εξάρτηση που σχηματίζεται μεταξύ του θεματικού ρόλου του μετακινούμενου στοιχείου (αντικειμένου) και την μετακίνηση του στη θέση του υποκειμένου στις παθητικές προτάσεις. Ο σχηματισμός της Α-αλυσίδας θεωρείται ότι ισχύει και στις εργαστικές δομές. Με βάση αυτά τα συμπεράσματα οι εργαστικές δομές δε θα πρέπει να είναι διαθέσιμες, πριν την ωρίμανση της Α-αλυσίδας.

Αφού οι πρώιμες παθητικές στην Αγγλική προέρχονται από δραστικά παθητικά ρήματα και είναι συντετμημένες (χωρίς “by”) και υποθέτοντας πως η ωρίμανση της Α-αλυσίδας δεν έχει ακόμα επιτευχθεί, οι B&W αναλύουν τις πρώιμες παθητικές της Αγγλικής ως επιθετικοποιημένες παθητικές. Οι επιθετικοποιημένες παθητικές δομές

---

⁴ Στις Παθητικές προτάσεις συμβαίνουν τα εξής:

α. Όταν το ρήμα μετατρέπεται από ενεργητικό σε παθητικό, χάνει την ικανότητα να αποδίδει (αιτιατική) πτώση στο αντικείμενό του.

β. Γι αυτό το λόγο, η ΟΦ-αντικείμενο μετακινείται από την αρχική της θέση στη θέση του υποκειμένου. Σε εκείνη τη θέση παίρνει πτώση (Ονομαστική).

γ. Απαραίτητη προϋπόθεση για να μετακινηθεί η ΟΦ-αντικείμενο στη θέση του υποκειμένου, είναι το υποκείμενο να έχει εκκενώσει αυτή τη θέση. Αυτό γίνεται με τη μετατροπή της ΟΦ-υποκείμενο σε ΠροθΦ, δηλ., σε *ποιητικό αίτιο* (το οποίο στην Ελληνική εισάγεται από την πρόθεση *από* και στην Αγγλική από την πρόθεση *by*).

δ. Η θέση του υποκειμένου (Χαρακτηριστικής Φράσης Κλίσης), στην οποία καταλήγει η ΟΦ-αντικείμενο στις παθητικές προτάσεις, είναι θέση στην οποία προσδίδεται θεματικός ρόλος. Είναι λοιπόν θέση Α (A=argument, argument = όρισμα*). Γι αυτό, η μετακίνηση την οποία εμπλέκουν οι παθητικές προτάσεις λέγεται Α-αλυσίδα.

δεν είναι πραγματικές παθητικές δομές. Προκύπτουν, όταν ένα επίθετο που προέρχεται από μία μετοχή, χρησιμοποιείται ως επιθετικό κατηγορούμενο.

Η ειδοποιός διαφορά μεταξύ επιθετικοποιημένων και ρηματικών παθητικών δομών, υποστηρίζουν οι B&W, είναι ο τρόπος προέλευσης τους, το λεξικό για τις επιθετικοποιημένες και η σύνταξη για τις ρηματικές. Υποθέτοντας πως δεν υπάρχει μετακίνηση ορίσματος (άρα, ούτε A-αλυσίδα) στο σχηματισμό των επιθετικοποιημένων παθητικών, η γραμματική του παιδιού τις παράγει πολύ νωρίτερα από ότι τις ρηματικές παθητικές.

Επιπρόσθετα, η προέλευση των επιθετικοποιημένων παθητικών από το λεξικό, οδηγεί στην απορρόφηση του εξωτερικού ορίσματος (external argument), δηλαδή του αποσιωπούμενου αντικειμένου της παθητικής δόμης, που θα πραγματωνόταν εντός της ΠροθΦ. Η απουσία ενός αποσιωπούμενου ορίσματος στη σύνταξη υπονοεί πως οι επιθετικοποιημένες παθητικές, απορρίπτουν την προαιρετική χρήση ΠροθΦ στην οποία θα μετατιθόταν ο κατάλληλος θ-ρόλος. (cf. Baker et al. 1989, Jaeggli 1986, Roeper 1987).

Η εξήγηση όμως της ωρίμανσης της A-αλυσίδας έχει αμφισβητηθεί τόσο σε θεωρητικό, όσο και σε εμπειρικό επίπεδο. Για παράδειγμα οι Fox & Grodzinsky (1998), έχουν προτείνει πως οι δυσκολίες των Αγγλόφωνων παιδιών στην κατάκτηση των παθητικών δομών, οφείλονται στη μειωμένη ικανότητα των παιδιών να αφομοιώσουν τη διαδικασία μεταβίβασης θ-ρόλου (Το υποκείμενο της ενεργητικής πρότασης κατόπιν παθητικοποίησης, μετατίθεται στη θέση ΠροθΦ αντικειμένου, της “by” φράσης).

Τα παιδιά έχουν καλύτερες επιδόσεις στα δραστικά παθητικά ρήματα διότι ο θ-ρόλος του ρήματος είναι ίδιου τύπου με αυτόν που

προσδίδεται στην ΠροθΦ, δηλαδή ο ρόλος του δράστη. Σε αυτές τις περιπτώσεις δεν χρειάζεται καν να γίνει μεταβίβαση θ-ρόλου.

Αντίθετα, στα μη δραστικά παθητικά ρήματα παρουσιάζονται δυσκολίες ακριβώς επειδή η μεταβίβαση του θ-ρόλου στην ΠροθΦ είναι απαραίτητη. Τέλος, σύμφωνα με αυτή την εξήγηση, τα παιδιά έχουν καλές επιδόσεις σε σύντομες μη δραστικές παθητικές, δηλαδή χωρίς την “by” φράση, επειδή και σε αυτή την περίπτωση απουσιάζει η διαδικασία μετάθεσης θ-ρόλου.

Έχοντας κατά νου όσα αναφέρθηκαν πιο πάνω, οι Terzi & Wexler (2002), μελέτησαν τη συμπεριφορά που επιδεικνύουν ελληνόφωνα παιδιά ηλικίας 3,8-5,6 ως προς τις παθητικές δομές. Εξετάστηκαν δραστικά και μη δραστικά ρήματα. Τα δραστικά ρήματα εξετάστηκαν και στη ρηματική παθητική μορφή τους και στην επιθετικοποιημένη, ενώ τα μη δραστικά ρήματα, μόνο στη ρηματική παθητική μορφή τους, διότι δε συναντάται η επιθετικοποιημένη παθητική εκδοχή τους στη γραμματική των ενηλίκων. Όλες οι προτάσεις που εξετάστηκαν περιείχαν την προθετική φράση με το “από”, ήταν δηλαδή ολοκληρωμένες παθητικές δομές.

Τα δεδομένα, που προέκυψαν από την έρευνα, δείχνουν πως τα παιδιά απέδωσαν εξαιρετικά στις επιθετικοποιημένες παθητικές, παρ’ όλο που ήταν ολοκληρωμένες, συνηγορώντας με την άποψη πως όταν δεν υπάρχει ανάμειξη Α-αλυσίδας, τα παιδιά αναλύουν επαρκώς την πρόταση ακόμα και αν περιέχει την ΠροθΦ που εισάγεται με το “από”. Με βάση αυτό το εύρημα, θα πρέπει να θεωρήσουμε ως μη ορθές τις απόψεις που αποδίδουν την δυσκολία στις παθητικές δομές στην παρουσία της ΠροθΦ .

Αντίθετα, η εξαιρετικά χαμηλή απόδοση των παιδιών στις ρηματικές παθητικές δραστικών ρημάτων, ακόμα και στην ηλικία 5,6 ετών, δείχνει πως τα παιδιά αναλύουν διαφορετικά αυτές τις δομές,

πιθανότητα βάσει της διαδικασίας της A-αλυσίδας, η οποία δεν έχει ακόμα ωριμάσει. Τέλος, παρατηρήθηκε χαμηλότερη απόδοση στις ρηματικές παθητικές μη δραστικών ρημάτων, οι οποίες ούτως ή άλλως δεν είναι ιδιαίτερες συνηθισμένες στην Ελληνική γλώσσα (Driva & Terzi 2008).

Επιπλέον διαγλωσσικά δεδομένα για την πρόωρη απόκτηση των ρηματικών παθητικών δομών έχουν παρουσιαστεί ως αντεπιχειρήματα στην εξήγηση της ωρίμανσης της A-αλυσίδας των B&W. Η Demuth (1989) βρήκε πως τα παιδιά που μιλούν Σεσόθο (γλώσσα της νοτίου Αφρικής) χρησιμοποιούν παραγωγικά, από την ηλικία των 2,8, ολοκληρωμένες (μη σύντομες) δραστικές παθητικές δομές. Η Verrips (2000) παρουσιάζει δεδομένα για την απόκτηση παθητικών και εργαστικών δομών από Ολλανδόφωνα παιδιά ηλικίας 2,6-6,6 ετών. Τα δεδομένα δείχνουν πως το αποσιωπούμενο όρισμα είναι παρόν τόσο στις παθητικές, όσο και στις εργαστικές δομές, επιβεβαιώνοντας τον ισχυρισμό πως οι παθητικές δομές των παιδιών έχουν ένα αποσιωπούμενο όρισμα, ακόμα και αν αυτό δεν εκφράζεται με ΠροθΦ (σε αντίθεση με τους B&W 1987).

Ισχυρισμοί που προσπαθούν να εξηγήσουν ολιστικά το φαινόμενο της ανάπτυξης της πρώτης γλώσσας διατυπώνονται με βάση, είτε την θεωρία της ωρίμανσης της A-αλυσίδας (B&W 1987, 1992), είτε με βάση τη θεωρία της ελλειμματικής θ-μετάθεσης (Fox & Grodzinsky 1998). Από την άλλη μεριά, η ανάλυση της Demuth (1989), αναγνωρίζει την πιθανότητα οι διαγλωσσικές διαφορές να αποτελούν έναν σημαντικό παράγοντα επιρροής στην ανάπτυξη των παθητικών δομών, η οποία εξαρτάται από την παραγωγικότητα της εν λόγω δομής σε κάθε γλώσσα αλλά και από τη συχνότητα χρήσης. Με αυτόν τον τρόπο η Demuth εξηγεί την αντίθεση μεταξύ της πρόωρης ανάπτυξης της παθητικής στα

παιδιά που μιλούν Σεσόθο και της «καθυστερημένης» των παιδιών που μιλούν Γερμανικά (Mills 1985) ή Εβραϊκά (Berman 1985).

Τα δεδομένα από τις διαγλωσσικές διαφοροποιήσεις, αναφορικά με την εμφάνιση και απόκτηση της παθητικής δομής, εναντιώνονται στην εξήγηση που προτείνει η θεωρία ωρίμανσης της Α-αλυσίδας. Παρ' όλα αυτά, είναι πιθανόν η ωρίμανση αλλά και οι συγκεκριμένες ιδιότητες κάθε γλώσσας, να συνεργούν εν τέλει στη διαδικασία απόκτησης των εναλλαγών της μεταβατικότητας. Με άλλα λόγια, υπάρχει η πιθανότητα η θεωρία της ωρίμανσης να θέτει το ελάχιστο όριο, υπό του οποίου, η παραγωγή των εναλλαγών της μεταβατικότητας είναι αδύνατη, ενώ τα ίδια χαρακτηριστικά κάθε γλώσσας καθορίζουν το σχετικό χρόνο ανάπτυξης των εν λόγω δομών (Τσιμπλή 2006).

Τέλος, η Borer (2004) δίνει μία εναλλακτική πρόταση, υποστηρίζοντας πως υπάρχει μία πολύ πρόωρη συντακτική γνώση των δομών και προτείνει δύο στάδια εξέλιξης. Το πρώτο είναι το μορφολογικό στάδιο κατά το οποίο υπάρχει η συντακτική δομή μεν, αλλά η μορφολογική παραγωγή της εμποδίζεται καθαρά από μορφολογικούς περιορισμούς. Το δεύτερο είναι το μορφο-συντακτικό κατά το οποίο η μορφολογία συμβαδίζει πλέον με τη σύνταξη. Η ανάλυση της παιδικής γλώσσας που προτείνει η Borer, επί της ουσίας υποστηρίζει πως οι ρηματικές μορφές που παράγουν τα παιδιά μέχρι και την ηλικία των 6 ετών, παράγονται με βάση συντακτικούς κανόνες παρά ανάκληση από το λεξικό.

1.3 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω (1.2.), οι διαφοροποιήσεις στη μεταβατικότητα της Ελληνικής ως πρώτης/μητρικής αλλά και ως δεύτερης γλώσσας, αφορούν παθητικές, αυτοπαθείς/αλληλοπαθείς και αντιμεταβιβαστικές δομές που διακρίνονται μορφολογικά ως προς την

ενεργητική/μη ενεργητική μορφολογία. Είναι λοιπόν αναγκαίο να γίνει μία ανάλυση της μορφολογικής κατηγορίας της φωνής, αλλά και των συσχετισμών που έχει με τη σύνταξη και την σημασιολογική ερμηνεία.

1.3.1 Η ΦΩΝΗ

Ο όρος φωνή αναφέρεται στη ρηματική μορφολογία που διακρίνει *ενεργητικά από μεσοπαθητικά* ρήματα και η οποία έχει επιπτώσεις στην ερμηνεία της ρηματικής φράσης, δηλ., του ίδιου του ρήματος αλλά και των ορισμάτων του (υποκειμένου, αντικειμένου).

Οι επιπτώσεις αυτές οφείλονται στο ότι η φωνή αποτελεί μεν χαρακτηριστικό της ρηματικής μορφολογίας, επιπλέον όμως έχει ιδιότητες που κατά κανόνα επηρεάζουν τη συντακτική εμφάνιση του υποκειμένου ή του αντικειμένου καθώς και την ερμηνεία τους.

Αυτή η διπλή φύση της μορφολογίας της φωνής δηλαδή ο ρόλος της σε επίπεδο ρηματικής μορφολογίας αλλά και σε επίπεδο θεματικής δομής του ρήματος την τοποθετεί στο δι-επίπεδο της σημασιολογικής/λεξικής δομής και σύνταξης.

Επομένως η περιγραφή της κατηγορίας της φωνής αποτελεί συνάρτηση της μορφολογίας και της ερμηνείας της, όπως αυτή καθορίζεται από το ρήμα και από τα ορίσματά του.

1.3.2 ΔΙΑΘΕΣΗ ΚΑΙ ΦΩΝΗ

Καθώς προαναφέρθηκε, ο όρος *φωνή* αναφέρεται στη μορφολογική κατηγορία η οποία εμφανίζεται ως μέρος της κατάληξης του ρήματος και διακρίνεται σε *ενεργητική* και *παθητική*. Σε αρκετές περιπτώσεις η διάκριση μεταξύ ενεργητικής και παθητικής μορφολογίας αντανakλά και τη *διάθεση* του ρήματος. Η ταύτιση όμως δεν είναι πλήρης.

Ο όρος διάθεση διακρίνεται από τον όρο φωνή. Η διάθεση αφορά το σημασιολογικό χαρακτήρα του ρήματος ως προς τη σχέση που έχει με

το υποκείμενο του. Συγκεκριμένα η διάθεση του ρήματος μπορεί να είναι: *ενεργητική, μέση ή παθητική.*

1.3.2.1 ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

Χαρακτηρίζει ρήματα που το υποκείμενό τους ενεργεί είτε η ενέργεια αυτή επηρεάζει κάποιο αντικείμενο είτε όχι. Στην πρώτη περίπτωση πρόκειται για ενεργητικό μεταβατικό ρήμα, π.χ. *Το παιδί κλότσησε τη μπάλα,* ενώ στη δεύτερη για ενεργητικό αμετάβατο ρήμα, π.χ. *Το παιδί τρέχει.*

1.3.2.2 ΜΕΣΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

Χαρακτηρίζει ρήματα που το υποκείμενο τους ενεργεί μεν αλλά η ενέργεια αυτή επιστρέφει στο ίδιο το υποκείμενο αμέσως ή εμμέσως. π.χ. *Ο Κώστας ξυρίζεται ή Η Μαρία φορτώθηκε ευθύνες.*

1.3.2.3 ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

Χαρακτηρίζει ρήματα που το υποκείμενο τους δεν ενεργεί αλλά υφίσταται το αποτέλεσμα κάποιας ενέργειας ή αιτίας, π.χ. *Ο πρόεδρος εκλέχτηκε από τους ψηφοφόρου ή Το σπίτι γκρεμίστηκε από το σεισμό.*

Αν και, όπως σημειώθηκε πιο πάνω, η διάκριση με βάση τη διάθεση του ρήματος αρκετές φορές αντιστοιχεί στη μορφολογία της κατάληξης, η αντιστοιχία αυτή, δεν είναι πλήρης. Περιπτώσεις στις οποίες υπάρχει αντιστοιχία φωνής και διάθεσης είναι αυτές που το ίδιο ρήμα, κατά κανόνα μεταβατικό, μπορεί να εμφανιστεί είτε στην ενεργητική είτε στην παθητική φωνή.

Εξαιτίας λοιπόν της έλλειψης αντιστοιχίας μεταξύ φωνής και διάθεσης αλλά και λόγω της πολυσημίας που εμφανίζουν οι καταλήξεις της ενεργητικής και της παθητικής μορφολογίας, οι σύγχρονες

γλωσσολογικές αναλύσεις προτείνουν ταξινομήσεις των ρημάτων με βάση τη μορφολογία της φωνής σε συνάρτηση με την ερμηνεία που αυτή συνεπάγεται σε διάφορες συντακτικές δομές.

1.4 ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΡΗΜΑΤΩΝ

1. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ: ενεργητική, αντιμεταβιβαστική⁵ ερμηνεία.
2. ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ: παθητική, αυτοπαθής ή αλληλοπαθής, αντιμεταβιβαστική ερμηνεία.

1.4.1 ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

Τα ρήματα που εμφανίζονται στην ενεργητική φωνή χωρίζονται σε *μεταβατικά* και *αμετάβατα*.

1.4.1.1 ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΜΕΤΑΒΑΤΑ ΡΗΜΑΤΑ: Η ΚΑΘΑΡΑ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται ρήματα μεταβατικά με ένα, (1α), ή δύο, (1β), αντικείμενα και ρήματα αμετάβατα, (1γ). Το κοινό χαρακτηριστικό τους είναι ότι έχουν υποκείμενο έμψυχο, (*δράστης*) και ότι δηλώνουν ενέργεια που ξεκινά από το υποκείμενο. Τα μεταβατικά και αμετάβατα ρήματα παρουσιάζουν αντιστοιχία μεταξύ λογικού και συντακτικού υποκειμένου⁶:

---

⁵ Τα ρήματα που μετέχουν σε αντιμεταβιβαστικές δομές, θεωρείται ότι ξεκινούν από τη μεταβατική δομή και επέρχεται μείωση του σθένους τους με συνέπεια να καταλήγουν στην αμετάβατη δομή. π.χ, *Ο Γιάννης άνοιξε την πόρτα*, καταλήγει στην αμετάβατη *Η πόρτα άνοιξε*. Έχουμε δηλαδή μείωση του σθένους κατά ένα όρισμα. Βλέπε επίσης Alexiadou & Anagnostopoulou (2004: 116) για το ότι αυτού του τύπου οι αμετάβατες δομές, οι οποίες ξεκινούν από μεταβατικές με μια διαδικασία απομεταβατικοποίησης (de-transitivization), είναι αναίτιακές.

⁶ Λογικό υποκείμενο θεωρείται η ονοματική φράση (ΟΦ) από την οποία ξεκινά η ενέργεια που δηλώνει το ρήμα. Το συντακτικό υποκείμενο είναι όρος της γραμματικής / σύνταξης που αναφέρεται στην ΟΦ, η οποία βρίσκεται πριν από το

- (1) α. Η Μαρία κλώτσησε/πέταξε/χτύπησε τη μπάλα.
β. Ο Πέτρος έδωσε το βιβλίο του Γιάννη/πήρε το βιβλίο από το Γιάννη.
γ. Το παιδί παίζει/γελά/τραγουδά/βήχει.

1.4.1.2 ANTIMETABIBASTIKA RHMATATA

Μία άλλη κατηγορία ρημάτων στην ενεργητική φωνή είναι τα *αντιμεταβιβαστικά* ρήματα. Τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα είναι στατικά και δηλώνουν ιδιότητα στον ενεστώτα, (2), ή αλλαγή κατάστασης στον αόριστο, (3). Συμμετέχουν σε δομές στις οποίες το συντακτικό υποκείμενο της πρότασης είναι το αντικείμενο τους (*θέμα*) σε επίπεδο θεματικής δομής, δηλαδή, είναι το λογικό αντικείμενο⁷, π.χ.

- (2) α. Αυτά τα τραπέζια κλείνουν/διπλώνουν.
β. Το λινό μαζεύει/τσαλακώνει.
γ. Η πόρτα ασφαλίζει
- (3) α. Η πόρτα έκλεισε/έσπασε/άνοιξε.
β. Το δένδρο λύγισε/Το λάστιχο τρύπησε.
γ. Το παγωτό έλιωσε/Το κρέας σάπισε.

Η εμφάνιση του θέματος σε θέση υποκειμένου είναι χαρακτηριστικό που εμφανίζεται και στην παθητική δομή. Σε αντίθεση όμως με την παθητική δομή, τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα δεν επιτρέπουν την παρουσία ποιητικού αιτίου, δηλαδή της προθετικής

ρήμα, φέρει ονομαστική πτώση και συμφωνεί με αυτό ως προς το πρόσωπο και τον αριθμό (στην Ελληνική).

⁷ Λογικό αντικείμενο θεωρείται η ΟΦ στην οποία καταλήγει η ενέργεια που δηλώνει το ρήμα.

φράσης που εισάγεται με την πρόθεση *από*. Συνεπώς προτάσεις όπως οι παρακάτω δεν είναι αποδεκτές:

- (4) α. *Η πόρτα έκλεισε από το Γιάννη.
- β. *Το λάστιχο τρύπησε από τον Πέτρο.

Οι προτάσεις με τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα επιτρέπουν την παρουσία εμπρόθετου προσδιορισμού, ο οποίος και πάλι εισάγεται με την πρόθεση *από* αλλά είναι προσδιορισμός της αιτίας και εμφανίζεται μόνον με άψυχο *αίτιο* :

- (5) α. Η πόρτα έκλεισε από τον αέρα.
- β. Ο καθρέφτης ράγισε από το σεισμό.
- γ. Το παγωτό έλιωσε από τη ζέστη.

Όσον αφορά τη δυνατότητα εμφάνισης παθητικής μορφολογίας, τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα τα οποία δηλώνουν αλλαγή κατάστασης λόγω *εσωτερικού αιτίου* κατά κανόνα δεν επιτρέπουν εμφάνιση παθητικής μορφολογίας.

- (6) α. Το ψωμί μούχλιασε. / *Το ψωμί μουχλιάστηκε.
- β. Το κρέας σάπισε. / *Το κρέας σαπίστηκε.
- γ. Η μητέρα γέρασε. / *Η μητέρα γεράστηκε.

Αντιθέτως όσα αντιμεταβιβαστικά ρήματα δηλώνουν αλλαγή κατάστασης λόγω *εξωτερικού αιτίου* συναντούνται και με παθητική μορφολογία.

- (7) α. Το χρηματοκιβώτιο άνοιξε / ανοίχτηκε.
- β. Η πόρτα έκλεισε / κλείστηκε.

1.4.2 ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

Όπως τα ρήματα με ενεργητική μορφολογία, έτσι και τα ρήματα με παθητική μορφολογία, χωρίζονται σε διάφορες κατηγορίες ανάλογα με την ερμηνεία τους σε σχέση με τα ορίσματά τους

1.4.2.1 ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Η παθητική πρωτοτυπική ερμηνεία συνηθίζεται κυρίως σε περιπτώσεις ρημάτων κατά το πλείστον μεταβατικών, τα οποία εμφανίζονται είτε σε ενεργητική, είτε σε παθητική φωνή. Σε τέτοιες περιπτώσεις έχουμε αντιστοιχία μορφής και διάθεσης :

- (8) α. Οι εργάτες χτίζουν το σπίτι.
β. Το σπίτι χτίζεται από τους εργάτες.

Στην ενεργητική φωνή/διάθεση, (8α), το λογικό υποκείμενο (*δράστης*) βρίσκεται σε θέση συντακτικού υποκειμένου, δηλαδή σε ονομαστική πτώση και σε συμφωνία με το ρήμα, ενώ το λογικό αντικείμενο (*θέμα*) σε θέση συντακτικού αντικειμένου, δηλαδή σε αιτιατική πτώση.

Κατά τη μετατροπή σε παθητική μορφολογία, (8β), το σθένος του ρήματος μειώνεται κατά ένα όρισμα. Το όρισμα αυτό είναι το λογικό υποκείμενο, το οποίο μπορεί να εμφανιστεί (προαιρετικά) στη θέση του ποιητικού αιτίου.

Μεταβατικά ρήματα με αντικείμενο πρόταση, σχηματίζουν επίσης παθητική δομή με την αντίστοιχη μορφολογία : π.χ, *αποφασίζεται ότι...*, *ανακοινώνεται*, *καθορίζεται*, *λέγεται*, *εκτιμάται* κτλ.

Σε σύγκριση με άλλες γλώσσες, η παραγωγικότητα της παθητικής στην Ελληνική φαίνεται περιορισμένη για ποικίλους λόγους. Ξεκινώντας από τους καθαρά συντακτικούς λόγους σημειώνεται ότι το έμμεσο

αντικείμενο μεταβατικών ρημάτων δεν μπορεί να εμφανιστεί ως υποκείμενο σε παθητική δομή, π.χ. **Ο Γιάννης δόθηκε το βιβλίο*. Αμετάβατα ρήματα και ρήματα με συμπλήρωμα προθετική φράση επίσης κατά το πλείστον δεν παθητικοποιούνται. Υπάρχουν βέβαια και κάποια ρήματα που εμφανίζονται είτε ως αμετάβατα είτε με σύστοιχο αντικείμενο που επιτρέπουν παθητικοποίηση, π.χ. *Αυτό το τραγούδι τραγουδήθηκε από όλους. Αυτός ο χορός χορεύτηκε πολύ*.

Η περιορισμένη χρήση της παθητικής δομής φαίνεται και σε ρήματα μεταβατικά όπως τα : *βλέπω, ακούω, προσέχω, πίνω, καπνίζω, πιάνω, φτάνω, συναντώ, καταλαβαίνω*. Αυτά τα ρήματα αν και μπορούν να εμφανιστούν με καταλήξεις παθητικής μορφολογίας δεν επιτρέπουν την πρωτοτυπική παθητική ερμηνεία, π.χ. *Το ρολόι φτάστηκε από μένα, ή Το παιδί προσέχεται*, κτλ.

Απ' όσα προαναφέρθηκαν μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η παθητική δομή έχει κάποιους περιορισμούς στο συντακτικό επίπεδο αλλά περισσότερους στο υφολογικό και πραγματολογικό.

Η περιορισμένη χρήση της σε επίπεδο καθημερινής αυθόρμητης συνομιλίας οφείλεται, α) στο ότι η παθητική δομή συνδέεται με προσεγμένο επικοινωνιακό ύφος και β), στο ότι η ελληνική παρέχει ποικίλες εναλλακτικές δυνατότητες παρουσίασης της πληροφοριακής δομής της πρότασης.

1.4.2.2 ΑΥΤΟΠΑΘΕΙΑ. ΤΑ ΕΓΓΕΝΩΣ ΑΥΤΟΠΑΘΗ ΡΗΜΑΤΑ

Η κατηγορία των μεταβατικών ρημάτων που διαθέτουν παθητική μορφολογία περιλαμβάνει τα λεγόμενα *αυτοπαθή* και *αλληλοπαθή* ρήματα. Τα ρήματα αυτά δηλώνουν ενέργεια η οποία ξεκινά από το λογικό υποκείμενο και καταλήγει στο ίδιο. Ορισμένα από αυτά, θεωρούνται *εγγενώς* αυτοπαθή και δηλώνουν σωματική φροντίδα, π.χ. ,

- (9) α. πλένομαι
β. ντύνομαι
γ. χτενίζομαι
δ. λούζομαι.

Η ταξινόμηση αυτών των ρημάτων σε ιδιαίτερη κατηγορία, εγγενώς αυτοπαθών, οφείλεται και στο γεγονός ότι σε πολλές γλώσσες εκφράζουν μόνο αυτοπάθεια συνήθως σε μορφολογικό επίπεδο. Ακόμα και σε γλώσσες στις οποίες η αυτοπάθεια εκφράζεται μόνο συντακτικά όπως στην Αγγλική, τέτοια μεταβατικά ρήματα μπορούν να εμφανιστούν χωρίς αντικείμενο και η ερμηνεία τους να είναι αμιγώς αυτοπαθής π.χ, *John shaved*. Θα πρέπει να σημειωθεί πως στην Ελληνική τέτοια ρήματα είναι δυνατόν να ερμηνευθούν και παθητικά εφόσον τα πραγματολογικά στοιχεία το επιτρέπουν :

- (10) α. Η νύφη ντύθηκε
β. Το μωρό πρέπει να πλυθεί και να χτενιστεί
γ. Χτενίζομαι στο κομμωτήριο της γειτονιάς

Βλέπουμε από τα παραπάνω παραδείγματα ότι ακόμη και τα ρήματα που κατατάσσονται στα εγγενώς αυτοπαθή είναι δυνατόν να έχουν και παθητική ερμηνεία αν και η αυτοπάθεια αποτελεί την συχνότερη ερμηνεία τους.

1.4.2.3 ΑΛΛΗΛΟΠΑΘΕΙΑ

Τα ρήματα που δηλώνουν αλληλοπάθεια χαρακτηρίζονται από υποκείμενα σε πληθυντικό αριθμό και εκφράζουν ενέργεια η οποία ξεκινά από το συντακτικό (και λογικό) υποκείμενο και καταλήγει στο ίδιο. Και αυτά τα ρήματα έχουν παθητική μορφολογία και κάποια θεωρούνται εγγενώς αλληλοπαθή :

- (11) α. αγκαλιάζονται
β. φιλιούνται
γ. χαιρετιούνται

Σημειωτέον ότι και τα αυτοπαθή ρήματα με υποκείμενο σε πληθυντικό αριθμό παρουσιάζουν αμφισημία ανάμεσα στην αυτοπαθή και αλληλοπαθή ερμηνεία:

- (12) α. Οι κοπέλες χτενίζονται.
β. Οι κοπέλες βάζονται.

Αυτή η δυνατότητα αμφισημίας οδηγεί στο συμπέρασμα, ότι η αυτοπάθεια και η αλληλοπάθεια σε αυτά τα ρήματα, είναι η ισχυρή προτίμηση των ομιλητών της Ελληνικής, αλλά όχι και η μοναδική επιλογή. Με άλλα λόγια, αυτά τα ρήματα δίνουν τη δυνατότητα τόσο της αυτοπαθούς, όσο και της αλληλοπαθούς ερμηνείας, όταν τα πραγματολογικά στοιχεία το επιτρέπουν.

1.4.2.4 ΑΥΤΟΠΑΘΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΑΒΙΒΑΣΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΜΕ ΕΜΨΥΧΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ

Αυτοπάθεια δηλώνεται και σε άλλες περιπτώσεις ρημάτων, τα οποία φαίνεται να παρουσιάζουν πολύ πιο έντονη αμφισημία μεταξύ αυτοπάθειας και παθητικής αλλά και αντιμεταβιβαστικής ανάγνωσης, από αυτήν που διαπιστώνεται στα εγγενώς αυτοπαθή ρήματα.

Διακρίνονται δύο κατηγορίες ρημάτων που μπορούν να δηλώσουν αυτοπάθεια: α) αυτά που είναι αμφίσημα μεταξύ αυτοπαθούς και παθητικής ερμηνείας π.χ.:

- (13) α. καταστρέφομαι

- β. οδηγούμαι
- γ. φορτώνομαι
- δ. εγκλωβίζομαι
- ε. μπογιατίζομαι
- ζ. συζητιέμαι

και β) αυτά που είναι αμφίσημα μεταξύ αυτοπαθούς και αντιμεταβιβαστικής ερμηνείας:

- (14) α. λερώνομαι
- β. τσαλακώνομαι
- γ. διπλώνομαι
- δ. κρύβομαι

Η βασική διαφορά μεταξύ των δύο κατηγοριών αφορά την δυνατότητα υπονόησης *δράστη* στην πρώτη κατηγορία, (13), και *αιτίου* στην δεύτερη, (14). Σημειωτέον ότι στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν ρήματα τα οποία στην ενεργητική φωνή κατατάσσονται στα αντιμεταβιβαστικά ρήματα. Παραδείγματα τόσο της πρώτης, (15), όσο και της δεύτερης, (16), κατηγορίας παρατίθενται παρακάτω :

- (15) α. Καταστράφηκε από μόνος του (αυτοπάθεια)
- β. Καταστράφηκε από την αντίπαλη εταιρεία (παθητική ερμηνεία)
- (16) α. Λερώθηκε για να εκνευρίσει την μητέρα του (αυτοπάθεια)
- β. Διπλώθηκε στα δύο από τον πόνο (εργαστική ερμηνεία)

Όπως είναι φανερό, η διάκριση *αιτίου* και *δράστη* δε διαφοροποιεί τις δύο κατηγορίες ως προς την αυτοπαθή ερμηνεία, (15α), (16α), αλλά

μόνον ως προς τη δεύτερη πιθανή ερμηνεία τους, δηλαδή την παθητική, (15β), ή αντιμεταβιβαστική, (16β). Πιο συγκεκριμένα, αν δεχτούμε ότι η αυτοπαθής ερμηνεία προϋποθέτει ότι το υποκείμενο είναι δράστης και περιοριστούμε στην *εκούσια* συμβολή του δράστη ως κύριο χαρακτηριστικό της αυτοπάθειας, τότε η διάκριση της αμφισημίας μεταξύ αντιμεταβιβαστικής και αυτοπαθούς ερμηνείας ισχύει. Αν όμως θεωρήσουμε ότι ο δράστης μπορεί να είναι είτε *ακούσιος* είτε *εκούσιος*, τότε η διάκριση ανάμεσα στις προτάσεις : *Κρύφτηκε από το πλήθος* και *Κρύφτηκε για να μην τον βρουν* δεν είναι διάκριση που έχει επιπτώσεις στην συντακτική δομή ή στην παρουσία ή απουσία αυτοπάθειας.

Με άλλα λόγια, και στις δύο περιπτώσεις το ρήμα δηλώνει αυτοπάθεια και η μόνη διάκριση είναι στην παρουσία ή απουσία *εξωτερικού αιτίου*. Η κατάσταση ή η αλλαγή κατάστασης αφορά το άτομο που εκφράζεται σε θέση συντακτικού υποκειμένου. Σε αυτή την περίπτωση, όπως ισχύει με τα αντιμεταβιβαστικά ρήματα ενεργητικής μορφολογίας, (1.4.1.2.), οι προθετικές φράσεις που εισάγονται με την πρόθεση *από*, προσδιορίζουν την αιτία και όχι το ποιητικό αίτιο.

Η δυνατότητα να ερμηνευθεί το αντιμεταβιβαστικό ρήμα με παθητική μορφολογία ως αντιμεταβιβαστικό και όχι ως αυτοπαθές σε προτάσεις του τύπου *Το παιδί λερώθηκε από τη λάσπη*, θα πρέπει το όρισμα σε θέση υποκειμένου να είναι *έμψυχο*. Και αυτό διότι η αυτοπαθής ερμηνεία που εμφανίζεται και στις δύο περιπτώσεις ρημάτων που αναφέρθηκαν, (13), (14), ισχύει μόνον όταν το συντακτικό υποκείμενο είναι *έμψυχο*.

1.4.2.5 ANTIMETABIBASTIKH KAI PAΘHTIKH EPMHNEIA ME AΨYXO YΠIOKEIMENO

Το ερώτημα που τίθεται σε περίπτωση *άψυχου* συντακτικού υποκειμένου, είναι αν κρίνεται απαραίτητη η διάκριση δράστη και αιτίου στη

γραμματική, και συγκεκριμένα στη συντακτική δομή της παθητικής. Σε γλώσσες όπως η Αγγλική η διάκριση αυτή δεν ισχύει. Για παράδειγμα οι προτάσεις, *The door was shut by John* και *The door was shut by the wind*, αναλύονται ως προτάσεις παθητικής δομής ανεξάρτητα από την αναφορά δράστη ή αιτίου στην προθετική φράση.

Στην περίπτωση όμως της Ελληνικής δεν ισχύει το ίδιο. Συγκεκριμένα οι προτάσεις, που παρατίθενται πιο κάτω, δεν μπορούν να αναλυθούν ως παθητικές, όπως θα συνέβαινε στην Αγγλική.

- (17) α. Η σημαία σκίστηκε από τους μαθητές.
β. Η σημαία σκίστηκε από τον αέρα.

Όπως είδαμε παραπάνω, (16β), η πρόθεση *από* μπορεί να εκφράζει αιτία ανεξάρτητα από ενεργητική ή παθητική μορφολογία. Μπορούμε λοιπόν να ισχυριστούμε ότι η δομή της πρότασης, (17β), είναι αντιμεταβιβαστική και όχι παθητική όπως στην πρόταση, (17α). Είναι δηλαδή αντίστοιχη των προτάσεων, που συναντήσαμε στην υποενότητα, (1.4.2.1.).

Αν αυτό ισχύει, τότε η παθητική μορφολογία στο ρήμα *σκίστηκε* δεν ερμηνεύεται από το φυσικό ομιλητή της Ελληνικής ως παθητική αλλά αποτελεί απλώς την αντιμεταβιβαστική μορφή του ρήματος *σκίζω*, και σε αυτή την περίπτωση η γλώσσα *μαρκάρει* μορφολογικά την αντιμεταβιβαστικότητα χρησιμοποιώντας τη μορφή της παθητικής κατάληξης. Με άλλα λόγια, στην Ελληνική η μετατροπή ενός μεταβιβαστικού ρήματος σε αντιμεταβιβαστικό δεν περιορίζεται στη χρήση ενεργητικής μορφολογίας και για τις δύο εκδοχές του ρήματος, (μεταβιβαστική και αντιμεταβιβαστική), αλλά μπορεί σε κάποια ρήματα να εμφανίζει μορφολογική διάκριση ενεργητικής / παθητικής μορφολογίας. Παρόμοιες περιπτώσεις έχουμε στις προτάσεις :

- (18) α. Ξήλωσα το πουλόβερ / Το πουλόβερ ξηλώθηκε.
β. Μπέρδεψαν τις κλωστές / Οι κλωστές μπερδεύτηκαν /
μπέρδεψαν.

Πρέπει να επισημανθεί ότι παρά την επιφανειακά ελεύθερη επιλογή ενεργητικής ή παθητικής κατάληξης στις αντιμεταβιβαστικές δομές, η οποία σε κάποια ρήματα εμφανίζεται και ως διτυπία όταν το υποκείμενο είναι άψυχο, όπως είδαμε στις προτάσεις (7α,β) η επιλογή της παθητικής μορφολογίας δημιουργεί αμφισημία, ενώ η ενεργητική μορφολογία στην αντίστοιχη πρόταση έχει μόνο την αντιμεταβιβαστική ερμηνεία.

Για παράδειγμα, η πρόταση, *Το μηχάνημα διαλύθηκε*, αφήνει ανοιχτό το ενδεχόμενο να το διέλυσε κάποιος για κάποιο λόγο ή να είναι αποτέλεσμα κάποιου άψυχου ή ακούσιου αιτίου. Συνεπώς η πρόταση είναι αμφίσημη. Αντιθέτως η πρόταση, *Το πουκάμισο λέρωσε*, έχει μόνο την αντιμεταβιβαστική ερμηνεία που εστιάζει στην περιγραφή της κατάστασης του πουκαμίσου και υπονοεί σε εννοιολογικό επίπεδο κάποια αιτία που δεν ανήκει στα ορίσματα του ρήματος ή στη θεματική του δομή. Όταν η αιτία αυτή εμφανίζεται με τη μορφή προθετικής φράσης, αποτελεί πληροφορία ανεξάρτητη από τα θεματικά χαρακτηριστικά του ρήματος. Αντιθέτως, όταν το αντιμεταβιβαστικό ρήμα έχει παθητική μορφολογία, τότε η αιτία φαίνεται να αποτελεί μέρος της θεματικής δομής του ρήματος.

Συμπερασματικά η παθητική μορφολογία σε ένα ρήμα που μπορεί να εμφανιστεί και στην ενεργητική φωνή, οδηγεί τον ακροατή στο να ερμηνεύσει το ρήμα με ένα όρισμα πλέον του συντακτικού υποκειμένου.

1.5 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ – ΣΧΟΛΙΑ

Από την παρουσίαση των διάφορων ερμηνειών που αποδίδονται σε ρήματα με παθητική μορφολογία, είναι εμφανές ότι η παθητική φωνή εμφανίζει πολυσημία.

Ειδικότερα, στις περιπτώσεις *έμψυχου* υποκειμένου, η παθητική μορφολογία μπορεί να ερμηνευθεί ως:

- α) πρωτοτυπικά παθητική,
- β) αυτοπαθής/αλληλοπαθής,
- γ) αντιμεταβιβαστική.

Στις περιπτώσεις *άψυχου* υποκειμένου η παθητική μορφολογία μπορεί να ερμηνευτεί ως:

- α) παθητική,
- β) αντιμεταβιβαστική.

Αντίθετα, η ενεργητική μορφολογία μπορεί να ερμηνευτεί στις περιπτώσεις *έμψυχου* υποκειμένου μπορεί να ερμηνευτεί ως:

- α) μεταβατική,
- β) αντιμεταβιβαστική

και στην περίπτωση *άψυχου* υποκειμένου μόνο ως:

- α) αντιμεταβιβαστική.

Οι παραπάνω πληροφορίες συνοψίζονται στον πίνακα 1, στην επόμενη σελίδα.

Με βάση όλα τα παραπάνω, καταλήγουμε στο ότι στην κατάκτηση της Ελληνικής είτε ως μητρικής, είτε ως δεύτερης/ξένης γλώσσας, είναι πιθανό η πολυσημία αυτή, να δημιουργεί δυσκολίες τόσο στην κατανόηση όσο και στη χρήση της φωνής. Το κοινό χαρακτηριστικό όλων των περιπτώσεων χρήσης της παθητικής μορφολογίας είναι η μείωση του σθένους του ρήματος κατά ένα όρισμα, είτε αυτό είναι αντικείμενο (αυτοπάθεια/αλληλοπάθεια), είτε το υποκείμενο (παθητική/αντιμεταβιβαστική).

Πίνακας 1: Οι ερμηνείες της Ενεργητικής και Παθητικής Φωνής

	Παθητική Μορφολογία	Ενεργητική Μορφολογία
Άψυχο υποκείμενο	<p>1. Παθητική <i>Το σπίτι γκρεμίστηκε</i> <i>Το μηχανάκι επισκευάστηκε</i></p> <p>2. Αντιμεταβιβαστική <i>Το μπλουζάκι λερώνεται</i> <i>Η σημαία σκίστηκε(από τον αέρα)</i></p>	<p>1. Αντιμεταβιβαστική <i>Το λάστιχο τρύπησε</i> <i>Το παράθυρο έσπασε</i></p>
Έμψυχο υποκείμενο	<p>1. Παθητική <i>Ο διαδηλωτής πυροβολήθηκε</i> <i>Ο πρόεδρος ψηφίστηκε</i></p> <p>2. Αυτοπαθής <i>Ο Γιάννης πλένεται</i> <i>Ο Γιώργος ξυρίζεται</i></p> <p>3. Αλληλοπαθής <i>Τα παιδιά φιλιούνται</i> <i>Τα αδέρφια αγκαλιάζονται</i></p> <p>4. Αντιμεταβιβαστική <i>Το κορίτσι λερώθηκε(από τις λάσπες)</i> <i>Το κορίτσι κόπηκε</i></p>	<p>1. Μεταβατική <i>Το παιδί διαβάζει το βιβλίο</i> <i>Η Μαρία τρέχει</i></p> <p>2. Αντιμεταβιβαστική <i>Η μητέρα γέρασε</i> <i>Ο Νίκος ψήλωσε</i></p>

Οι επιμέρους ερμηνείες αποτελούν συνάρτηση : α) του χρόνου του ρήματος, β) του έμψυχου ή άψυχου συντακτικού υποκειμένου και γ) του θεματικού ρόλου του λογικού υποκειμένου (δηλαδή ως αιτίου ή ως δράστη). Συνεπώς η κατάκτηση των επιμέρους δομών και των αντίστοιχων ερμηνειών τους βασίζεται στην κατάκτηση όχι μόνο της παθητικής μορφολογίας, αλλά και των ιδιαίτερων συσχετισμών που

απαιτούνται για την ερμηνεία που χαρακτηρίζει καθεμία από τις παραπάνω δομές.

Από την άλλη πλευρά, και η ενεργητική φωνή μπορεί να έχει περισσότερες από μία ερμηνείες, αλλά σε αυτήν την περίπτωση οι μετατροπές από αντιμεταβιβαστική σε μεταβατική δομή με την προθήκη αιτίου είναι πιο προβλέψιμες, λόγω των χαρακτηριστικών που έχει το συντακτικό υποκείμενο στην περίπτωση της αντιμεταβιβαστικής δομής. Δηλαδή, το υποκείμενο είναι συνήθως άψυχο, η πρόταση περιγράφει την κατάσταση του και δε δηλώνεται το αίτιο ή ο δράστης ως όρισμα του ρήματος. Από αυτή την άποψη η ενεργητική φωνή δεν πρέπει να δημιουργεί τόσες δυσκολίες, όσες η παθητική στην κατάκτηση της Ελληνικής.

1.6 ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΕΣ ΔΟΜΕΣ ΤΗΣ ΑΡΑΒΙΚΗΣ

1.6.1. Η ΑΡΑΒΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΓΕΝΙΚΑ)

Η Αραβική γλώσσα (*al-luġatu l-‘arabiyyah* ή απλώς, *‘arabī*) είναι το μεγαλύτερο μέλος του σημιτικού κλάδου της αφροασιατικής γλωσσικής οικογένειας (ταξινόμηση: νότια, κεντρική σημιτική) και είναι στενά συγγενής με την Εβραϊκή και την Αραμαϊκή γλώσσα. Ομιλείται σε ολόκληρο τον Αραβικό κόσμο και είναι ευρέως γνωστή και αντικείμενο σπουδής στον Ισλαμικό κόσμο. Τα Αραβικά είναι λογοτεχνική γλώσσα τουλάχιστον από τον 16^ο αιώνα και είναι επίσης η λειτουργική γλώσσα του Ισλάμ.

Ο όρος "Αραβικά" μπορεί να αναφέρεται είτε στα λογοτεχνικά/λόγια Αραβικά, που δεν μιλά κανένας Άραβας ως μητρική γλώσσα, είτε στη Σύγχρονη Κοινή Αραβική (Modern Standard Arabic) ή ακόμα στις πολλές ομιλούμενες παραλλαγές των Αραβικών, γνωστές ως «καθομιλούμενα αραβικά». Οι Άραβες θεωρούν τα λόγια Αραβικά ως

την πρότυπη γλώσσα και τείνουν να βλέπουν όλα τα άλλα μόνο σαν διαλέκτους. Τα λόγια Αραβικά, **al-luġatu-l-arabīyatu-l-fuṣḥā** (στην κυριολεξία: *η πιο εύγλωττη αραβική γλώσσα* αναφέρονται και στη γλώσσα των σύγχρονων μέσων στην Βόρεια Αφρική και τη Μέση Ανατολή και στην πιο αρχαϊκή γλώσσα του Κορανίου. (Ο όρος περιλαμβάνει τους περισσότερους τηλεοπτικούς και ραδιοφωνικούς σταθμούς, και όλα τα γραπτά, συμπεριλαμβανομένων όλων των βιβλίων, εφημερίδων, περιοδικών, εγγράφων κάθε είδους, και αναγνωστικών αλφαβητάριων για μικρά παιδιά).

Τα «καθομιλούμενα» ή «διαλεκτικά» Αραβικά αναφέρονται στις πολλές εθνικές ή τοπικές διαλέκτους/γλώσσες που προέρχονται από τα κλασικά αραβικά, που ομιλούνται καθημερινά στη Βόρεια Αφρική και στη Μέση Ανατολή, και αποτελούν την καθημερινή ομιλούμενη γλώσσα. Αυτά διαφέρουν μερικές φορές τόσο που δεν είναι αμοιβαία κατανοητές. Αυτές οι διάλεκτοι τυπικά δεν γράφονται, αν και υπάρχει ένας συγκεκριμένος όγκος λογοτεχνίας (ιδιαίτερα θεατρικών έργων και ποίησης) σε πολλές από αυτές τις διαλέκτους/γλώσσες. Επίσης χρησιμοποιούνται σε διάφορους βαθμούς και στην ανεπίσημη γλώσσα των μέσων, όπως στις σαπουνόπερες και τις εκπομπές κουβέντας.

1.6.1.1 ΔΙΓΛΩΣΣΙΑ

Η κοινωνιογλωσσολογική κατάσταση της Αραβικής στη σύγχρονη εποχή παρέχει ένα εξαιρετο παράδειγμα του φαινομένου της διγλωσσίας, δηλαδή της κανονικής χρήσης δύο διαφορετικών παραλλαγών της ίδιας γλώσσας, συνήθως σε διαφορετικές κοινωνικές καταστάσεις (Ferguson 1959)⁸. Στην περίπτωση της Αραβικής, οι μορφωμένοι Άραβες ή

---

⁸ Σε αυτό το κλασικό άρθρο του Ferguson (1959), περιγράφονται και οι άλλες τρεις πολύ γνωστές περιπτώσεις διγλωσσίας εκείνης της εποχής, δηλ., της Αϊτής (Γαλλική – Γαλλική Κρεολή), Ελβετίας (Γερμανική – Ελβετική Γερμανική) και Ελληνική (καθαρεύουσα – δημοτική). Από αυτές μόνο η περίπτωση της Ελληνικής φαίνεται να

οποιασδήποτε άλλης εθνικότητας μπορεί υποτίθεται ότι μιλάνε και την τοπική τους διάλεκτο και την διδαχθείσα στο σχολείο λόγια Αραβική (σε ίσο ή σε λιγότερο βαθμό). Αυτή η διγλωσσική κατάσταση διευκολύνει την αλλαγή κώδικα κατά την οποία ένας ομιλητής αλλάζει κώδικες ακουσίως μεταξύ των δύο παραλλαγών της γλώσσας, μερικές φορές ακόμα και στην ίδια πρόταση. Σε περιπτώσεις που Άραβες διαφορετικών εθνικοτήτων εμπλέκονται σε μία συζήτηση και διαπιστώνουν πως δεν μπορούν να συνεννοηθούν (π.χ. ένας Μαροκινός που συνομιλεί με έναν Λιβανέζο), και οι δύο θα μπορούσαν να αλλάξουν κώδικα και να μιλήσουν για χάρη της επικοινωνίας στη λόγια Αραβική.

Αφού η γραπτή Αραβική σήμερα διαφέρει σημαντικά από τη γραπτή Αραβική της εποχής του Κορανίου, είναι σύνηθες στον δυτικό ακαδημαϊκό κόσμο και μεταξύ μη-Αράβων ακαδημαϊκών των Αραβικών, να αναφέρονται στη γλώσσα του Κορανίου ως Κλασική Αραβική και στη σύγχρονη γλώσσα των μέσων και των επίσημων ομιλιών ως τη Σύγχρονη Κοινή Αραβική. Από την άλλη, οι Άραβες συχνά χρησιμοποιούν τον όρο **Al Fuṣḥa** για να αναφερθούν και στις δύο μορφές, θέτοντας έτσι μεγαλύτερη έμφαση στις ομοιότητες μεταξύ των δύο (Ryding 2005, Badawi et al. 2004).

1.6.2 ΤΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΤΗΣ ΜΕΣΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ

Οι Άραβες ομιλητές που συμμετείχαν στα πειράματα αυτής της πτυχιακής μιλούν τη λεγόμενη Μεσοανατολική Αραβική (Levantine Arabic), δηλαδή, την ποικιλία της Αραβικής που ομιλείται στην Παλαιστίνη, Ισραήλ, Συρία, Λίβανο και Ιορδανία. Η Μεσοανατολική Αραβική παρουσιάζει διαφορές από την Κλασική Αραβική σε λεξιλογικό, φωνολογικό αλλά και συντακτικό επίπεδο, οπότε θα

έχει εξασθενήσει. Οι δύο τύποι της Αραβικής αναφέρονται ως *'al fuṣḥa* και *'al ammiyyah* αντίστοιχα στο άρθρο.

μπορούσαμε να πούμε, πως οι Άραβες ομιλητές μας είναι τρίγλωσσοι και οι εναλλαγές της μεταβατικότητας της Ελληνικής είναι ο τρίτος χειρισμός σε τέτοιες δομές που κλήθηκαν να μάθουν.

Κάθε ρήμα της Αραβικής έχει μία λεξική ρίζα (lexical root), η οποία είναι επί της ουσίας μία ομάδα συμφώνων σε συγκεκριμένη σειρά, που περιέχει μία ευρεία λεξική έννοια π.χ. k-t-b που αποδίδει την ευρεία έννοια της γραφής, d-r-s που αποδίδει την έννοια της μελέτης. Αυτές οι λεξικές ρίζες αποτελούνται συνήθως από 3 σύμφωνα και σπανίως 4. Εντός αυτών των δύο τύπων των λεξικών ριζών συμβαίνουν φωνολογικές παραλλαγές σύμφωνα με τη φύση των φωνημάτων που αποτελούν τη ρίζα.

Το ρηματικό σύστημα της μεσοανατολικής διαλέκτου διαθέτει 9 μορφές εντός των οποίων οποιαδήποτε λεξική ρίζα αποτελούμενη από 3 σύμφωνα μπορεί θεωρητικά να «χωρέσει». Με άλλα λόγια η λεξική ρίζα μπορεί να συμπληρωθεί με 9 διαφορετικές μορφές για να παράγει 9 διαφορετικές παραλλαγές της ίδιας ρίζας. Αυτές οι παραλλαγές έχουν όλες μία κεντρική συσχέτιση με τη λεξική έννοια της ρίζας αλλά η κάθε μορφή εκφράζει μία διαφορετική σημασιολογική διάσταση αυτής της έννοιας.

Στην πράξη, κάθε λεξική ρίζα δεν πραγματώνεται πάντα και στις 9 μορφές. Κάποιες ρίζες συναντώνται σε 4, 5, ή 6 μορφές, παρ' όλα αυτά τα λεξικά της Αραβικής απαριθμούν όλες τις μορφές στις οποίες μία λεξική ρίζα μπορεί να θεωρητικά να εμφανιστεί.

Η εμπλοκή της λεξικής ρίζας με τις διάφορες ρηματικές μορφές δημιουργεί πραγματικά ρήματα των οποίων η σημασία μπορεί να αναλυθεί ή να εξαχθεί με τη χρήση της συνθετικής σημασιολογίας, δηλαδή η λεξική έννοια της ρίζας συν τη γραμματική σημασία της κάθε ρηματικής μορφής συνδυάζονται για να παράγουν μία πραγματική λέξη

Με σκοπό τη δημιουργία παραδείγματος για τις μορφές ή τα προσωδιακά σχήματα η Αραβική χρησιμοποιεί τη ρίζα f-ṣ-l ως μοντέλο. Η ρίζα αυτή εμπεριέχει την ευρεία έννοια της πράξης ή της δημιουργίας και χρησιμοποιείται ούτως ώστε κάθε λεξική ρίζα αποτελούμενη από 3 σύμφωνα, να αναφέρεται ή να εκφράζεται μέσω αυτής. Η ρίζα αυτή εμπεριέχει την ευρεία έννοια της πράξης ή της δημιουργίας και χρησιμοποιείται ούτως ώστε κάθε λεξική ρίζα αποτελούμενη από 3 σύμφωνα, να αναφέρεται ή να εκφράζεται μέσω αυτής. Είναι μία τακτική που εφαρμόστηκε από τους πρώτους Άραβες γραμματικούς και ισχύει μέχρι τις μέρες μας . Κάθε αρχικό ριζικό σύμφωνο αναπαρίσταται από το faa, κάθε μεσαίο από το ṣayn και κάθε τελικό από το laam. εξαχθεί με τη χρήση της συνθετικής σημασιολογίας, δηλαδή η λεξική έννοια της ρίζας συν τη γραμματική σημασία της κάθε ρηματικής μορφής συνδυάζονται για να παράγουν μία πραγματική λέξη.

Οι ρηματικές μορφές της διαλέκτου που εξετάζουμε περιέχονται στον πίνακα που ακολουθεί (Laks 2006):

Πίνακας 2: Ρηματικές μορφές της Αραβικής

	ΠΑΡΕΛΘΟΝ	ΠΑΡΟΝ
1.	faṣal	yi-fṣa/i/ul
2.	faṣṣal	ye-faṣṣil
3.	fa:ṣal	ye-fa:ṣil
4.	aḥṣal	yu-fṣil
5.	ṭfaṣṣal	ya-ṭfaṣṣal
6.	ṭfa:ṣal	ya-ṭfa:ṣal
7.	infaṣal	ya-nfaṣil
8.	lftaṣal	ya-ftaṣil
9.	istaḥṣal	ya-staḥṣil

Οι μορφές *infaʕal* (7) και *tfaʕʕal* (5) είναι οι παθητικές μορφές της Μεσοανατολικής διαλέκτου. Η ενεργητική μορφή των *infaʕal* (7) παθητικών ρημάτων προέρχεται από τη *faʕal* μορφή (1) , ενώ η ενεργητική μορφή της *tfaʕʕal* (5) προέρχεται από την *faʕʕal* (2). Παθητικοποίηση ρημάτων που ανήκουν σε άλλη ρηματική μορφή, δεν παρατηρείται.

Αντίθετα με τη Σύγχρονη Κοινή Αραβική, η οποία έχει διαφορετικούς τρόπους παθητικοποίησης (Laks 2006, Ryding 2005), δηλ., χρησιμοποιεί διαφορετική μορφολογία (και μελωδικό επιτονισμό) για παθητική, αυτοπαθή, αλληλοπαθή και εργαστική ερμηνεία, στη Μεσοανατολική διάλεκτο παρουσιάζεται μία ενοποίηση του μορφολογικού σχήματος των παραπάνω δομών στις *infaʕal* και *tfaʕʕal* ρηματικές μορφές. Ο πίνακας που ακολουθεί είναι τυπικό παράδειγμα αυτής της διαφοροποίησης ως προς την παθητικοποίηση :

Πίνακας 3: Διαφοροποίηση παθητικοποίησης της Αραβικής

Βάση (θέμα)	Μεσοανατολική	Σύγχρονη Κοινή Αραβική	
<i>katab</i> (<i>faʕal</i> , 1)	<i>inkatab</i>	<i>Kutib</i>	γράφτηκε
<i>s'allaħ</i> (<i>faʕʕal</i> , 2)	<i>ts'allaħ</i>	<i>S'ulliħ</i>	Φτιάχτηκε

Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται παραδείγματα αυτοπάθειας, αλληλοπάθειας και αντιμεταβιβαστικότητας από τη Μεσοανατολική Αραβική:

Πίνακας 4: Ερμηνείες της Αραβικής παθητικής μορφολογίας

Αυτοπαθή	<i>labbas</i> => <i>tlabbas</i>	έντυσε => ντύθηκε
----------	---------------------------------	-------------------

	ɣasal => tɣasal	έπλυσε => πλύθηκε
Αλληλοπαθή	basu => tbasu	φίλησαν => φιλήθηκαν
	s'allamu => ts'allamu	χαιρέτησαν => χαιρετήθηκαν
Αντιμεταβιβαστικά	sakar => tsakar	έκλεισε => κλείστηκε
	wasax: => twasax:	λέρωσε => λερώθηκε

Αν και δε βρέθηκε κάποια σχετική αναφορά στη διαθέσιμη βιβλιογραφία, παρ' όλα αυτά παρατηρήθηκε πως τα εγγενώς αυτοπαθή π.χ. tmashat, thallaq (χτενίστηκε, ξυρίστηκε), αλληλοπαθή, π.χ. taabato, tqatalu, (αγκαλιάστηκαν, μάλωσαν), αλλά και αντιμεταβιβαστικά ρήματα παθητικής μορφολογίας π.χ. tfatah, taafa, (ανοίχτηκε, σβήστηκε) της Μεσοανατολικής διαλέκτου ανήκουν δομικά στη tfaʕal ρηματική μορφή. Μόνο τα ρήματα με πρωτοτυπική παθητική ερμηνεία φαίνεται πως μπορούν να ανήκουν και στην infaʕal.

Με άλλα λόγια, φαίνεται ότι σε γενικές γραμμές συναντάμε το μόρφημα in- μόνο με παθητική ερμηνεία, ενώ συναντάμε το μόρφημα t- είτε με παθητική είτε με αυτοπαθή/αλληλοπαθή/αντιμεταβιβαστική ερμηνεία. Αν πράγματι ισχύει αυτός ο διαχωρισμός, καταλαβαίνουμε ότι θα πρέπει να δημιουργεί επιπλέον δυσκολίες στην ερμηνεία των αντίστοιχων δομών της Ελληνικής, η οποία δεν κάνει τέτοιους μορφολογικούς διαχωρισμούς για να αποδώσει τις εν λόγω δομές.

Η διαφορά της Αραβικής με την Ελληνική λοιπόν είναι ότι υπάρχουν δύο παθητικές μορφολογικές δομές στην πρώτη (t- ή in-), αντί μία της Ελληνικής. Η ομοιότητά τους αφορά το γεγονός ότι η διττή αυτή παθητική μορφολογία (συγκεκριμένα μόνο το t-) χρησιμοποιείται και για να εκφράσει, αλληλοπάθεια, αυτοπάθεια, αντιμεταβιβαστικότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

2.1. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Όπως διαπιστώσαμε η πολυσημία, δηλαδή η δυνατότητα που παρουσιάζουν οι εξεταζόμενες δομές να ερμηνευθούν με παραπάνω από έναν τρόπο, είναι δυνατόν να εντείνει τη δυσκολία στην κατάκτηση και τη χρήση τους. Περιμένουμε βεβαίως πως οι δυσκολίες αυτές θα είναι πολλαπλάσιες στην περίπτωση των μη φυσικών ομιλητών της γλώσσας αλλά παρ' όλα αυτά μας ενδιαφέρει να δούμε και με ποιόν τρόπο χειρίζονται και οι φυσικοί ομιλητές τις εν λόγω δομές.

Θεωρούμε πως οι δυσκολίες που παρατηρήθηκαν, βρίσκουν αντανάκλαση σε σημασιολογικό επίπεδο, στις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο μαθητής της Ελληνικής, είτε ως φυσικός ομιλητής, κατά την περίοδο κατάκτησης των εν λόγω δομών, είτε ως μη φυσικός ομιλητής στα πλαίσια εκμάθησης της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας.

Από την πλευρά της λογοπαθολογίας, μας δίνεται η δυνατότητα να κατανοήσουμε τη λειτουργία του σημασιολογικού παράγοντα στην κατάκτηση της φωνής, ιδίως της παθητικής, η οποία παρουσιάζει δυσκολίες στους μη τυπικούς πληθυσμούς. Να υπενθυμίσουμε ότι οι αφασικοί τύπου Broca (αγραμματικοί), για παράδειγμα, αντιμετωπίζουν ιδιαίτερη δυσκολία στην κατανόηση της παθητικής φωνής/παθητικών

προτάσεων (Grodzinsky 2000). Έως τώρα δεν έχει διερευνηθεί όμως κατά πόσον ο συγκεκριμένος πληθυσμός έχει γνώση των διαφορετικών ερμηνειών της παθητικής μορφολογίας. Δεν θα ήταν ασφαλές να υποθέσει κανείς ότι αφού οι αγραμματικοί δεν κατανοούν τις παθητικές δομές με καθαρά παθητική ερμηνεία, δεν θα κατανοούν και τις άλλες ερμηνείες της παθητικής μορφολογίας. Κι αυτό επειδή οι καθαρά παθητικές προτάσεις των οποίων η κατανόηση έχει εξεταστεί, είναι ανάστροφες παθητικές, ενώ αυτές που ερευνήσαμε σε αυτή την εργασία δεν είναι. Άρα, οι αγραμματικοί, υπάρχει πιθανότητα, να τις ερμηνεύουν σωστά, οπότε προκύπτει το ερώτημα αν έχουν γνώση και των άλλων ερμηνειών τους, όπως επίσης και την εργαστική ερμηνεία της ενεργητικής μορφολογίας.

2.2. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η δοκιμασία κατανόησης που σχεδιάσαμε για τη διευρεύνηση των θεμάτων που μας απασχολούν χορηγήθηκε σε 14 φυσικούς ομιλητές της Αραβικής με την Ελληνική ως δεύτερη γλώσσα και 14 φυσικούς ομιλητές της Ελληνικής, οι οποίοι φοιτούν στην πόλη των Πατρών. Οι Άραβες ομιλητές έχουν διδαχθεί την Ελληνική για 8 μήνες και κατόπιν άρχισαν τη φοίτηση τους στα Ελληνικά Πανεπιστήμια και ΤΕΙ. Η επαφή τους με την Ελληνική είναι καθημερινή και δεν περιορίζεται μόνον στα θέματα των σπουδών τους. Οι 12 από τους 14 φοιτητές και των δύο ομάδων, φοιτούν σε διάφορες σχολές του πανεπιστημίου Πατρών και οι υπόλοιποι 2 στο Τ.Ε.Ι. Πατρών. Η ομάδα των Ελλήνων αποτελεί την ομάδα ελέγχου.

Ακολουθούν πίνακες με τα στοιχεία των συμμετεχόντων, δηλαδή με την ηλικία, τη χώρα προέλευσης, το έτος σπουδών και το ίδρυμα που φοιτούν (Π = Πανεπιστήμιο και Τ = Τ.Ε.Ι). Η σειρά με την οποία

παρουσιάζονται οι συμμετέχοντες είναι αυτή με την οποία τους χορηγήθηκε η δοκιμασία:

Πίνακας 1: Στοιχεία Αράβων

	Όνομα	Έτος σπουδών	Ηλικία	Χώρα προέλευσης	Ίδρυμα
1	S. KH	3	21	Παλαιστίνη	Π
2	B. J	3	21	Ιορδανία	Π
3	A. Y	2	24	Συρία	Π
4	M. H	6	25	Λίβανος	Π
5	A. H	3	25	Συρία	Τ
6	A. L	5	25	Παλαιστίνη	Π
7	SH. A	6	27	Συρία	Π
8	S. S	6	27	Παλαιστίνη	Π
9	A. R	7	28	Παλαιστίνη	Π
10	M. N	5	26	Συρία	Τ
11	E. M	8	30	Λίβανος	Π
12	M. A	7	30	Παλαιστίνη	Π
13	H. AL	7	32	Ιορδανία	Π
14	KH. B	3	24	Παλαιστίνη	Π

Πίνακας 2: Στοιχεία Ελλήνων

	Όνομα	Έτος σπουδών	Ηλικία	Χώρα προέλευσης	Ίδρυμα
1	K. A	3	23	Ελλάδα	Π
2	X. Z	6	29	Ελλάδα	Π
3	N. Σ	2	20	Ελλάδα	Π
4	A. B	6	29	Ελλάδα	Π
5	Δ. Λ	6	30	Ελλάδα	Π
6	N. K	5	31	Ελλάδα	Π
7	Γ. Σ	5	26	Ελλάδα	Π
8	N. M	4	24	Ελλάδα	Π
9	Π. M	5	25	Ελλάδα	Π

10	Μ. Χ	3	22	Ελλάδα	Τ
11	Τ. Γ	4	25	Ελλάδα	Π
12	Δ. Χ	4	24	Ελλάδα	Τ
13	Γ. Γ	2	19	Ελλάδα	Π
14	Μ. Π	3	21	Ελλάδα	Π

2.3. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΤΕΣΤ

Πρόκειται για ένα τεστ/δοκιμασία κατανόησης, στα οποία ζητείται από τους συμμετέχοντες, να ταιριάζουν εικόνες με προτάσεις. Για κάθε πρόταση που εκφέρεται από τον χορηγό του τεστ, ο συμμετέχων πρέπει να επιλέξει μία από τις τρεις εικόνες (α, β, γ), οι οποίες του παρουσιάζονται σε οριζόντια διάταξη. Η εικόνα στόχος εμφανίζεται σε τυχαία θέση σε σχέση με τις άλλες δύο. Η σειρά παρουσίασης των προτάσεων είναι τυχαία και είναι ίδια για κάθε εξεταζόμενο.

Οι εικόνες δημιουργήθηκαν ειδικά για τις ανάγκες της συγκεκριμένης έρευνας. Θα παραθέσουμε ενδεικτικά στο παράρτημα μια τριάδα εικόνων για κάθε μία από τις ομάδες των προτάσεων που μελετήσαμε.

Οι προτάσεις που περιλαμβάνονται στο τεστ διακρίνονται:

- α) ως προς τη μορφολογία της φωνής,
- β) ως προς την παθητική, αυτοπαθή, αλληλοπαθή ή αντιμεταβιβαστική ερμηνεία και
- γ) ως προς το έμψυχο ή άψυχο χαρακτηριστικό του υποκειμένου.

Με βάση τα παραπάνω, η κατανομή των προτάσεων του τεστ με τη σειρά που παρουσιάστηκαν, συνοψίζεται παρακάτω:

Π1 Το κορίτσι πλένεται

Π2 Το παιδί λερώθηκε

Π3 Το αγόρι κρύφτηκε

- Π4 Το αγόρι σκεπάζεται
- Π5 Το κορίτσι μουντζουρώθηκε
- Π6 Το λευκό μπλουζάκι λερώνεται εύκολα
- Π7 Το τζάμι έσπασε
- Π8 Τα κορίτσια αγκαλιάζονται
- Π9 Η πόρτα άνοιξε
- Π10 Το αγόρι κόπηκε
- Π11 Τα κορίτσια φιλιούνται
- Π12 Η πόρτα ανοίχτηκε
- Π13 Το λευκό μπλουζάκι λερώνει εύκολα
- Π14 Η γυναίκα χτενίζεται

Πίνακας 3: Σύνοψη μορφολογίας, ερμηνείας και υποκειμένου

	Π 1	Π 2	Π 3	Π 4	Π 5	Π 6	Π 7	Π 8	Π 9	Π 10	Π 11	Π 12	Π 13	Π 14
Παθητική μορφολογία	+	+	+	+	+	+	-	+	-	+	+	+	-	+
Παθητική Ερμηνεία	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Αυτοπαθής Ερμηνεία	+	+	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Αλληλοπαθής Ερμηνεία	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-
Αντιμεταβιβαστική Ερμηνεία	-	+	+	-	+	+	+	-	+	+	-	+	+	-
Έμφυχο υποκείμενο	+	+	+	+	+	-	-	+	-	+	+	-	-	+

Ακολουθούν οι προτάσεις με τη σειρά που παρουσιάστηκαν στους συμμετέχοντες και η περιγραφή των εικόνων/επιλογών:

1. Το κορίτσι πλένεται. Δόθηκαν οι εξής τρεις εικόνες/επιλογές:

- α) Το κορίτσι είναι μέσα στην μπανιέρα και η μαμά του το πλένει. (παθητική ερμηνεία)
- β) Το κορίτσι είναι μέσα στην μπανιέρα και πλένεται. (αυτοπαθής ερμηνεία)
- γ) Το κορίτσι πλένει στην μπανιέρα μία κούκλα. (ενεργητική ερμηνεία)

2. Το παιδί λερώθηκε. Δόθηκαν οι εξής εικόνες/επιλογές :

- α) Το αγόρι λερώνεται κατά λάθος κρατώντας τη λασπωμένη μπάλα του. (αντιμεταβιβαστική ερμηνεία)
- β) Το αγόρι δέχεται μια χούφτα λάσπης, που του πετάει ένα άλλο αγόρι. (παθητική ερμηνεία)
- γ) Το αγόρι λερώνεται επίτηδες με λάσπες. (αυτοπαθής ερμηνεία)

3. Το αγόρι κρύφτηκε. Δόθηκαν οι εξής επιλογές:

- α) Ένα αγόρι να το κρύβει μια κοπέλα πίσω από μία καρέκλα, ενώ ένα άλλο αγόρι «τα φυλάει». (παθητική ερμηνεία)
- β) Το αγόρι κρυμμένο πίσω από ένα δέντρο. (αντιμεταβιβαστική ερμηνεία)
- γ) Το αγόρι να κρύβει ένα παιχνίδι του κάτω από το χαλί. (ενεργητική ερμηνεία)

4. Το αγόρι σκεπάζεται. Δόθηκαν οι εξής εικόνες/επιλογές:

- α) Το αγόρι σκεπάζεται μόνο του. (αυτοπαθής ερμηνεία)
- β) Το αγόρι να το σκεπάζει η μητέρα του. (παθητική ερμηνεία)
- γ) Το αγόρι σκεπάζει το αρκουδάκι του. (ενεργητική ερμηνεία)

5. Το κορίτσι μουντζουρώθηκε Στην Π5 δόθηκαν οι ακόλουθες επιλογές:

α) Το κορίτσι να το μουντζουρώνει ένα άτακτο αγόρι. (παθητική ερμηνεία)

β) Το κορίτσι να μουντζουρώνεται μόνη του εν είδει παιχνιδιού. (αυτοπαθής ερμηνεία)

γ) Το κορίτσι να έχει μουντζουρωθεί, ενώ ζωγράφιζε λόγω κάποιων ελαττωματικών μαρκαδόρων. (αντιμεταβιβαστική ερμηνεία)

6. Το λευκό μπλουζάκι λερώνεται εύκολα. Δόθηκαν οι εξής επιλογές:

α) Ένα αγόρι να λερώνει ένα λευκό μπλουζάκι πιάνοντας το με λασπωμένα χέρια. (ενεργητική/μεταβατική ερμηνεία)

β) Ένα μπλουζάκι καθαρό (άσχετη επιλογή)

γ) Ένα λευκό μπλουζάκι λερωμένο. (αντιμεταβιβαστική ερμηνεία)

7. Το τζάμι έσπασε. Δόθηκαν οι εξής επιλογές:

α) Ένα τζάμι άρτιο.(άσχετη επιλογή)

β) Ένα τζάμι σπασμένο. (αντιμεταβιβαστική ερμηνεία)

γ) Ένα αγόρι σπάει το τζάμι με ένα ξύλο. (ενεργητική/μεταβατική ερμηνεία)

8. Τα κορίτσια αγκαλιάζονται. Δόθηκαν οι εξής επιλογές:

α) Δύο κορίτσια να αγκαλιάζονται. (αλληλοπαθής ερμηνεία)

β) Ο παππούς αγκαλιάζει τα κορίτσια. (παθητική ερμηνεία)

γ) Το κάθε κορίτσι αγκαλιάζει από μία κούκλα. (ενεργητική/μεταβατική ερμηνεία).

9. Η πόρτα άνοιξε. Δίνονται οι εξής επιλογές:

- α) Μία πόρτα ανοιχτή (αντιμεταβιβαστική ερμηνεία)
- β) Κάποιος ανοίγει την πόρτα. (ενεργητική/μεταβατική ερμηνεία)
- γ) Μία πόρτα κλειστή.

10. Το αγόρι κόπηκε. Δόθηκαν οι εξής επιλογές:

- α) Το αγόρι κόπηκε κατά λάθος, ενώ έκοβε ψωμί. (αντιμεταβιβαστική ερμηνεία)
- β) Το αγόρι κόβει ψωμί. (ενεργητική/μεταβατική ερμηνεία)
- γ) Ένα άλλο αγόρι κόβει κατά λάθος το εν λόγω αγόρι με το ψαλίδι, καθώς κάνουν μία χαρτοκοπτική εργασία. (παθητική ερμηνεία)

11. Τα κορίτσια φιλιούνται. Δόθηκαν οι εξής επιλογές:

- α) Δύο κορίτσια φιλιούνται. (αλληλοπαθής ερμηνεία)
- β) Η μαμά φιλάει τα κορίτσια. (παθητική ερμηνεία)
- γ) Τα κορίτσια φιλάνε από μία κούκλα. (ενεργητική/μεταβατική ερμηνεία)

12. Η πόρτα ανοίχτηκε.

Δόθηκαν οι εικόνες της πρότασης 9.

13. Το λευκό μπλουζάκι λερώνει εύκολα.

Δόθηκαν οι εικόνες της πρότασης 6.

14. Η γυναίκα χτενίζεται . Δόθηκαν οι εξής επιλογές:

- α) Μία γυναίκα χτενίζεται στο κομμωτήριο. (παθητική ερμηνεία)
- β) Η εν λόγω γυναίκα χτενίζεται μόνη της. (αυτοπαθής ερμηνεία)
- γ) Η εν λόγω γυναίκα χτενίζει μία φίλη της. (ενεργητική/μεταβατική

ερμηνεία)

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω, σκοπός της δοκιμασίας είναι ο έλεγχος της πρόσληψης της παθητικής μορφολογίας καθώς και των διαφόρων ερμηνειών της, σε συνάρτηση με παράγοντες που αυξάνουν την πολυσημία της. Αναλυτικότερα εξετάστηκαν τα εξής:

A.

Στις προτάσεις 1, 4 και 14, ελέγχθηκε α) η πρόσληψη της παθητικής μορφολογίας και β) το αν συμπαρασύρει η παθητική μορφολογία σε παθητική ερμηνεία, εις βάρος της αυτοπαθούς ερμηνείας.

B.

Στις προτάσεις 7, 9 και 13, εξετάζεται η πρόσληψη των ερμηνειών της ενεργητικής μορφολογίας και συγκεκριμένα της αντιμεταβιβαστικής ερμηνείας. Όπως έχουμε δει, (1.4.1.2.) η ενεργητική μορφολογία έχει μόνον δύο πιθανές ερμηνείες, την αμιγώς ενεργητική και την αντιμεταβιβαστική.

Γ.

Οι προτάσεις 2, 3, 5 και 10 αφορούν αντιμεταβιβαστικά ρήματα παθητικής μορφολογίας με έμψυχο υποκείμενο. Αυτή η ομάδα χωρίζεται σε δύο κατηγορίες ελέγχου. Η πρώτη περιλαμβάνει τις προτάσεις 2 και 5.

Γ1. Σε αυτή την περίπτωση ελέγχονται πιο σύνθετες δομές. Τα ρήματα κατατάσσονται στην κατηγορία των αντιμεταβιβαστικών και κυρίως με αυτή τη σημασία χρησιμοποιούνται. Όπως έχουμε δει όμως, (1.4.2.4.), σε περιπτώσεις έμψυχου συντακτικού υποκειμένου το αντιμεταβιβαστικό ρήμα παθητικής μορφολογίας παρουσιάζουν αμφισημία μεταξύ αντιμεταβιβαστικής και αυτοπαθούς ερμηνείας. Έτσι δεχόμαστε ως ορθές και την αντιμεταβιβαστική και την αυτοπαθή ερμηνεία και εξετάζουμε, α) το κατά πόσον η αντιμεταβιβαστική φύση του ρήματος θα οδηγήσει σε επιλογή της αντίστοιχης ερμηνείας ή σε

επιλογή της εξίσου ορθής αυτοπαθούς και, β) το κατά πόσον η παθητική μορφολογία οδηγεί σε παθητική ερμηνεία εις βάρος της αντιμεταβιβαστικής και αυτοπαθούς.

Γ2. Στην ομάδα των προτάσεων 3 και 10 εξετάζεται, α) το αν έχει προσληφθεί η παθητική μορφολογία και, β) το αν η παθητική μορφολογία συμπαρασύρει σε επιλογή παθητικής ερμηνείας εις βάρος της αντιμεταβιβαστικής.

Δ.

Οι προτάσεις 6 και 12 περιλαμβάνουν αντιμεταβιβαστικά ρήματα παθητικής μορφολογίας με άψυχο υποκείμενο. Σε αυτήν την περίπτωση ελέγχεται α) το κατά πόσον έχει προσληφθεί η παθητική μορφολογία και, β) κατά πόσο η παθητική μορφολογία συμπαρασύρει σε παθητική ερμηνεία εις βάρος την αντιμεταβιβαστικής.

Ε.

Τέλος στις προτάσεις 8 και 11 ελέγχεται α) η πρόσληψη της παθητικής μορφολογίας και, β) το κατά πόσον συμπαρασύρει σε παθητική ερμηνεία εις βάρος της αλληλοπαθούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

3. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Η συμπεριφορά των ομιλητών της Αραβικής παρατίθεται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 1: Αποτελέσματα Αράβων ομιλητών της Ελληνικής

	Π1	Π2	Π3	Π4	Π5	Π6	Π7	Π8	Π9	Π10	Π11	Π12	Π13	Π14
1	Παθ	Αυτ	Αντ	Παθ	Αντ	Αντ	Αντ	Παθ	Αντ	Αντ	Αλλ	Παθ	Μετ	Αυτ
2	Αυτ	Παθ	Παθ	Παθ	Αυτ	---	Μετ	Παθ	Αντ	Παθ	Παθ	Παθ	Μετ	Αυτ
3	Αυτ	Αυτ	Αντ	Παθ	Αντ	Αντ	Αντ	Αλλ	Αντ	Αντ	Παθ	Παθ	Μετ	Παθ
4	Αυτ	Παθ	Αντ	Παθ	Παθ	Παθ	Αντ	Αλλ	Αντ	Αντ	Αλλ	Αντ	Μετ	Μετ
5	Παθ	Αντ	Παθ	Παθ	Αντ	---	Αντ	Αλλ	Αντ	Αντ	Παθ	Παθ	Μετ	Αυτ
6	Αυτ	Αντ	Αντ	Παθ	Παθ	Αντ	Μετ	Παθ	Αντ	Αντ	Αλλ	Παθ	Αντ	Αυτ
7	Παθ	Αντ	Αντ	Αυτ	Αντ	---	Αντ	Αλλ	Αντ	Αντ	Παθ	Αντ	Μετ	Αυτ
8	Αυτ	Αντ	Αντ	Αυτ	Αυτ	Παθ	Αντ	Αλλ	Αντ	Αντ	Αλλ	Αντ	Μετ	Αυτ
9	Παθ	Αυτ	Αντ	Αυτ	Παθ	Παθ	Αντ	Παθ	Αντ	Αντ	Παθ	Παθ	Μετ	Μετ
10	Αυτ	Αυτ	Αντ	Αυτ	Αυτ	Αντ	Αντ	Αλλ	Αντ	Αντ	Αλλ	Αντ	Αντ	Αυτ
11	Παθ	Παθ	Αντ	Παθ	Παθ	---	Αντ	Αλλ	Αντ	Αντ	Αλλ	Παθ	Μετ	Αυτ
12	Παθ	Αυτ	Αντ	Παθ	Παθ	Αντ	Αντ	Αλλ	Αντ	Αντ	Αλλ	Παθ	Μετ	Αυτ
13	Αυτ	Αντ	Παθ	Αυτ	Αυτ	Παθ	Αντ	Αλλ	Αντ	Αντ	Αλλ	Παθ	Μετ	Αυτ
14	Αυτ	Αυτ	Αντ	Αυτ	Παθ	Αντ	Αντ	Αλλ	Μετ	Αντ	Παθ	Αντ	Μετ	Αυτ

Οι επιλογές των φυσικών ομιλητών της Ελληνικής παρατίθενται παρακάτω:

Πίνακας 2: Αποτελέσματα φυσικών ομιλητών της Ελληνικής

	Π1	Π2	Π3	Π4	Π5	Π6	Π7	Π8	Π9	Π10	Π11	Π12	Π13	Π14
1	Αυτ	Αυτ	Αντ	Αυτ	Αντ	Παθ	Αντ	Αλλ	Μετ	Αντ	Αλλ	Παθ	---	Αυτ
2	Αυτ	Αυτ	Αντ	Αυτ	Αντ	Παθ	Αντ	Αλλ	Μετ	Αντ	Αλλ	Παθ	Μετ	Παθ
3	Αυτ	Αντ	Αντ	Αυτ	Αντ	Παθ	Αντ	Αλλ	Αντ	Αντ	Αλλ	Αντ	Μετ	Αυτ
4	Αυτ	Αυτ	Αντ	Αυτ	Αυτ	Παθ	Μετ	Αλλ	Αντ	Αντ	Αλλ	Αντ	Αντ	Αυτ
5	Αυτ	Αυτ	Αντ	Αυτ	Αντ	Αντ	Αντ	Αλλ	Αντ	Παθ	Αλλ	Παθ	---	Αυτ
6	Αυτ	Αυτ	Αντ	Αυτ	Αντ	---	Αντ	Αλλ	Αντ	Αντ	Αλλ	Παθ	Αντ	Αυτ
7	Αυτ	Αντ	Αντ	Παθ	Παθ	Αντ	Αντ	Αλλ	Μετ	Παθ	Παθ	Αντ	Μετ	Παθ
8	Αυτ	Αντ	Αντ	Αυτ	Αυτ	Παθ	Αντ	Αλλ	Αντ	Αντ	Αλλ	Παθ	Μετ	Αυτ
9	Αυτ	Αυτ	Αντ	Αυτ	Αυτ	---	Αντ	Αλλ	Μετ	Αντ	Αλλ	Παθ	---	Αυτ
10	Αυτ	Αυτ	Αντ	Αυτ	Αυτ	Αντ	Αντ	Αλλ	Αντ	Αντ	Αλλ	Παθ	Μετ	Αυτ
11	Αυτ	Αυτ	Αντ	Αυτ	Αυτ	Αντ	Αντ	Αλλ	Αντ	Αντ	Αλλ	Παθ	Αντ	Αυτ
12	Αυτ	Αντ	Αντ	Αυτ	Αντ	Παθ	Αντ	Αλλ	Αντ	Αντ	Αλλ	Παθ	Αντ	Αυτ
13	Αυτ	Αντ	Αντ	Αυτ	Αυτ	Αντ	Αντ	Αλλ	Μετ	Αντ	Αλλ	Παθ	Μετ	Αυτ
14	Αυτ	Αντ	Αντ	Αυτ	Αντ	Παθ	Αντ	Αλλ	Αντ	Αντ	Αλλ	Παθ	Αντ	Αυτ

Στους προηγούμενους δύο πίνακες καταγράφονται οι επιλογές/ερμηνείες των συμμετεχόντων ως εξής:

- Παθ = Παθητική ερμηνεία,
- Εργ = Αντιμεταβιβαστική ερμηνεία,
- Αυτ = Αυτοπαθής ερμηνεία,
- Αλλ = Αλληλοπαθής ερμηνεία,
- Μετ = Μεταβατική ερμηνεία.
- = Άσχετη ερμηνεία

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

4. ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Οι προτάσεις της δοκιμασίας και οι αποδεκτές απαντήσεις ήταν οι εξής :

Π1 Το κορίτσι πλένεται = Αυτοπαθής ερμηνεία

Π2 Το παιδί λερώθηκε = Αντιμεταβιβαστική, Αυτοπαθής ερμηνεία

Π3 Το αγόρι κρύφτηκε = Αντιμεταβιβαστική

Π4 Το αγόρι σκεπάζεται = Αυτοπαθής

Π5 Το κορίτσι μουντζουρώθηκε = Αντιμεταβιβαστική, Αυτοπαθής

Π6 Το λευκό μπλουζάκι λερώνεται εύκολα = Αντιμεταβιβαστική

Π7 Το τζάμι έσπασε = Αντιμεταβιβαστική

Π8 Τα κορίτσια αγκαλιάζονται = Αλληλοπαθής

Π9 Η πόρτα άνοιξε = Αντιμεταβιβαστική

Π10 Το αγόρι κόπηκε = Αντιμεταβιβαστική

Π11 Τα κορίτσια φιλιούνται = Αλληλοπαθής

Π12 Η πόρτα ανοίχτηκε = Αντιμεταβιβαστική

Π13 Το λευκό μπλουζάκι λερώνει εύκολα = Αντιμεταβιβαστική

Π14 Η γυναίκα χτενίζεται = Αυτοπαθής

Η ομαδοποίηση των προτάσεων είναι η ακόλουθη :

1) Προτάσεις με αντιμεταβιβαστικά ρήματα ενεργητικής μορφολογίας = Π7, Π9, Π13

2) Προτάσεις με αντιμεταβιβαστικά ρήματα παθητικής μορφολογίας και έμφυχου υποκειμένου = Π2, Π3, Π5, Π10. Αυτή η κατηγορία χωρίζεται σε 2 υποομάδες, στις προτάσεις 2 και 5 και στις προτάσεις 3 και 10. Στην πρώτη υποομάδα (Π2, Π5) δόθηκε η δυνατότητα για διπλή ερμηνεία, δηλαδή αντιμεταβιβαστική και αυτοπαθή, ενώ στη δεύτερη υποομάδα (Π3, Π10) δε δόθηκα αυτή η δυνατότητα αλλά αντιπαραβάλλεται η αντιμεταβιβαστική με την παθητική ερμηνεία.

3) Προτάσεις με αντιμεταβιβαστικά ρήματα παθητικής μορφολογίας και άψυχου υποκειμένου = Π6, Π12

4) Προτάσεις με αυτοπαθή ρήματα = Π1, Π4, Π14

5) Προτάσεις με αλληλοπαθή ρήματα = Π8, Π11

4.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΑΝΑ ΠΡΟΤΑΣΗ

Π1 Το κορίτσι πλένεται (Στόχος: Αυτοπαθής ερμηνεία)

Η πρόταση αυτή ερμηνεύτηκε από το σύνολο του δείγματος (28 άτομα) ως παθητική κατά 25% και ως αυτοπαθής κατά 75%. Το 25% ήταν όλοι Άραβες. Όλοι οι Έλληνες (100%) ερμήνευσαν την πρόταση ως αυτοπαθή. Το 50% των Αράβων ερμήνευσαν την πρόταση ως αυτοπαθή και το υπόλοιπο 50% ως παθητική. Με άλλα λόγια, το 100% των Ελλήνων απάντησε σωστά, ενώ το 50% των Αράβων απάντησε σωστά και το 50% έδωσε λάθος απάντηση (δηλ. έδωσε παθητική ερμηνεία αντί για αυτοπαθή).

Π2 Το παιδί λερώθηκε (Στόχος: Αυτοπαθής, αντιμεταβιβαστική)

Η πρόταση ερμηνεύτηκε από το σύνολο του δείγματος κατά 10,7% ως παθητική, 50% ως αυτοπαθής και κατά 33,9% ως αντιμεταβιβαστική. Το 57,1% των Ελλήνων έδωσε αυτοπαθή ερμηνεία, και το 42,9% αντιμεταβιβαστική ερμηνεία. Το 21,4% των Αράβων έδωσε παθητική ερμηνεία, το 42,9% αυτοπαθή και το 35,7% αντιμεταβιβαστική. Με άλλα λόγια, το 100% των Ελλήνων απάντησε σωστά, ενώ το 78,6 των Αράβων απάντησε σωστά και το 21,4% απάντησε λάθος (δίνοντας παθητική ερμηνεία).

Π3 Το αγόρι κρύφτηκε (Στόχος: αντιμεταβιβαστική)

Το 89,3% του συνολικού δείγματος ερμήνευσε την πρόταση ως αντιμεταβιβαστική και το 10,7% ως παθητική. Το 100% των Ελλήνων ερμήνευσε την πρόταση ως αντιμεταβιβαστική. Το 21,4% των Αράβων ερμήνευσε την πρόταση ως παθητική και το 78,6% ως αντιμεταβιβαστική. Σε αυτήν την περίπτωση σωστά απάντησε το 100% των Ελλήνων και το 78,6 των Αράβων. Λάθος απάντηση έδωσε το 21,4 % των Αράβων, δίνοντας πάλι παθητική ερμηνεία.

Π4 Το αγόρι σκεπάζεται (Στόχος: Αυτοπαθής)

Το σύνολο του δείγματος ερμήνευσε την πρόταση ως παθητική κατά 32,1% και ως αυτοπαθή κατά 67,9%. Το 92,9% των Ελλήνων ερμήνευσαν την πρόταση ως αυτοπαθή και το 7,1% (δηλαδή ένας από τους 14 Έλληνες) ως παθητική. Το 57,1% των Αράβων έδωσαν παθητική ερμηνεία και το 42,9% αυτοπαθή. Σε αυτήν την περίπτωση το 92,9% των Ελλήνων και το 42,9% των Αράβων, απάντησαν σωστά. Λάθος απάντησε το 7,1% των Ελλήνων και το 57,1% των Αράβων, δίνοντας παθητική ερμηνεία.

Π5 Το κορίτσι μουντζουρώθηκε (Στόχος: Αυτοπαθής, αντιμεταβιβαστική)

Το 21,4% του συνολικού δείγματος ερμήνευσε την πρόταση ως παθητική, το 39,3% ως αυτοπαθή και το 39,3% ως αντιμεταβιβαστική. Το 50% των Ελλήνων ερμήνευσε την πρόταση ως αυτοπαθή και το 50% ως αντιμεταβιβαστική. Το 42,9% των Αράβων έδωσαν παθητική ερμηνεία, το 28,6% αυτοπαθή και το 28,6% αντιμεταβιβαστική ερμηνεία. Σε αυτή την περίπτωση το 100% των Ελλήνων απάντησαν σωστά. Οι Άραβες έδωσαν σωστή απάντηση σε ποσοστό 57,1%, ενώ έδωσαν λάθος απάντηση σε ποσοστό 42,9%, δίνοντας παθητική ερμηνεία.

Π6 Το λευκό μπλουζάκι λερώνεται εύκολα (Στόχος: Αντιμεταβιβαστική)

Το 39,3% του συνολικού δείγματος ερμήνευσε την πρόταση ως παθητική, το 39,3% ως αντιμεταβιβαστική και το 21,4% έδωσε άσχετη απάντηση. Το 50% των Ελλήνων έδωσαν παθητική ερμηνεία, το 35,7% αντιμεταβιβαστική και το 14,3% έδωσε άσχετη απάντηση. Το 28,6% των Αράβων ερμήνευσαν την πρόταση ως παθητική, το 42,9% ως αντιμεταβιβαστική και το 28,6% έδωσε άσχετη απάντηση. Σε αυτήν την περίπτωση σωστά απάντησε το 35,7% των Ελλήνων και το 42,9% των Αράβων. Λάθος απάντηση έδωσε το 64,3% των Ελλήνων και το 57,1% των Αράβων.

Π7 Το τζάμι έσπασε (Στόχος: Αντιμεταβιβαστική)

Το 89,3% του συνολικού δείγματος ερμήνευσε την πρόταση ως αντιμεταβιβαστική και το 10,7% έδωσε ενεργητική μεταβατική ερμηνεία. Το 92,9% των Ελλήνων έδωσε αντιμεταβιβαστική ερμηνεία και το 7,1%, δηλαδή ένα άτομο, έδωσε μεταβατική ερμηνεία. Το 85,7% των Αράβων

έδωσε αντιμεταβιβαστική ερμηνεία και το 14,3% μεταβατική. Σωστά απάντησε το 92,9% των Ελλήνων και το 85,7% των Αράβων.

Π8 Τα κορίτσια αγκαλιάζονται (Στόχος: Αλληλοπαθής)

Το 85,7% του συνολικού δείγματος έδωσε αλληλοπαθή ερμηνεία και το 14,3% παθητική ερμηνεία. Το 100% των Ελλήνων ερμήνευσε τη πρόταση ως αλληλοπαθή. Το 71,4% των Αράβων έδωσαν αλληλοπαθή ερμηνεία και το 28,6% παθητική. Σωστά απάντησε το 100% των Ελλήνων και το 71,4% των Αράβων. Λάθος απάντησε το 28,6% των Αράβων, δίνοντας πάλι παθητική ερμηνεία.

Π9 Η πόρτα άνοιξε (Στόχος: Αντιμεταβιβαστική)

Το 78,6% του συνολικού δείγματος ερμήνευσε την πρόταση ως αντιμεταβιβαστική και το 21,4% έδωσε ενεργητική μεταβατική ερμηνεία. Το 63,4% των Ελλήνων ερμήνευσαν την πρόταση ως αντιμεταβιβαστική, ενώ το 35,7% ως μεταβατική. Το 92,9% των Αράβων ερμήνευσαν την πρόταση ως αντιμεταβιβαστική και το 7,1% ως μεταβατική. Σωστά απάντησε το 63,4% των Ελλήνων και το 92,9% των Αράβων, ενώ λάθος απάντηση έδωσε το 35,7% των Ελλήνων και το 7,1% των Αράβων.

Π10 Το αγόρι κόπηκε (Στόχος: Αντιμεταβιβαστική)

Το 89,3% του συνολικού δείγματος ερμήνευσε την πρόταση ως αντιμεταβιβαστική, ενώ το 10,7% ως παθητική. Το 85,7% των Ελλήνων έδωσε αντιμεταβιβαστική ερμηνεία, ενώ το 14,3% παθητική. Το 92,9% των Αράβων έδωσε αντιμεταβιβαστική ερμηνεία και το 7,1% παθητική. Σωστή απάντηση έδωσε το 85,7% των Ελλήνων και το 92,9% των

Αράβων. Λάθος απάντηση έδωσε το 14,3% των Ελλήνων και μόνο το 7,1% των Αράβων.

Π11 Τα κορίτσια φιλιούνται (Στόχος: Αλληλοπαθής)

Το 75% του συνολικού δείγματος ερμήνευσε την πρόταση ως αλληλοπαθή, ενώ το 25% ως παθητική. Το 92,9% των Ελλήνων ερμήνευσαν την πρόταση ως αλληλοπαθή και το 7,1% ως παθητική (το ίδιο άτομο που απάντησε λάθος την πρόταση Π4). Το 57,1% των Αράβων ερμήνευσαν την πρόταση ως αλληλοπαθή και το 42,9% ως παθητική. Σωστές απαντήσεις έδωσε το 92,9% των Ελλήνων και το 57,1% των Αράβων. Λάθος απαντήσεις έδωσε το 7,1% των Ελλήνων και το 42,9% των Αράβων, οι οποίοι και πάλι την ερμήνευσαν ως παθητική.

Π12 Η πόρτα ανοίχτηκε (Στόχος: Αντιμεταβιβαστική)

Το 71,4% του συνολικού δείγματος ερμήνευσε την πρόταση ως παθητική και το 28,6% ως αντιμεταβιβαστική. Το 78,6% των Ελλήνων ερμήνευσαν την πρόταση ως παθητική και το 21,4% ως αντιμεταβιβαστική. Το 64,3% των Αράβων ερμήνευσαν την πρόταση ως παθητική και το 35,7% ως αντιμεταβιβαστική. Σε αυτήν την περίπτωση σωστή απάντηση έδωσε το 21,4% των Ελλήνων και το 35,7% των Αράβων. Λάθος απάντησε το 78,6% των Ελλήνων και το 64,3% των Αράβων.

Π13 Το λευκό μπλουζάκι λερώνει εύκολα (Στόχος: Αντιμεταβιβαστική)

Το 25% του συνολικού δείγματος ερμήνευσε την πρόταση ως αντιμεταβιβαστική. Το 64,3% ως ενεργητική μεταβατική και το 10,7%

έδωσε άσχετη απάντηση. Το 35,7% των Ελλήνων ερμήνευσε την πρόταση ως αντιμεταβιβαστική, Το 42,7% ως μεταβατική και το 21,4% έδωσε άσχετη απάντηση. Το 14,3% των Αράβων ερμήνευσε την πρόταση ως ε αντιμεταβιβαστική και το 85,7% ως μεταβατική. Σωστή απάντηση έδωσε το 35,7% των Ελλήνων και το 14,3% των Αράβων. Λάθος απάντηση έδωσε το 64,3% των Ελλήνων και το 85,7% των Αράβων.

Π14 Η γυναίκα χτενίζεται (Στόχος: Αυτοπαθής)

Το 10,7% του συνολικού δείγματος ερμήνευσε την πρόταση ως παθητική, το 82,1% ως αυτοπαθή και το 7,1% ως μεταβατική. Το 14,3% των Ελλήνων ερμήνευσε την πρόταση ως παθητική και το 85,7% ως αυτοπαθή. Το 7,1% των Αράβων ερμήνευσε την πρόταση ως παθητική, 78,6% ως αυτοπαθή και το 14,3% ως μεταβατική. Το 85,7% των Ελλήνων και το 78,6% των Αράβων απάντησε σωστά. Λάθος απάντησε το 14,3% των Ελλήνων και το 21,4% των Αράβων.

4.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΑΝΑ ΟΜΑΔΑ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

1) Προτάσεις με αντιμεταβιβαστικά ρήματα ενεργητικής μορφολογίας= Π7, 9, 13.

ΑΡΑΒΕΣ:

Το 14,3% απάντησε σωστά σε 1/3 προτάσεις. Το 78,6% σε 2/3 και το 7,1% απάντησε σωστά σε 3/3 προτάσεις.

ΕΛΛΗΝΕΣ:

Το 35,7% απάντησε σωστά σε 1/3 προτάσεις. Το 35,7% σε 2/3 και το 28,6% απάντησε σωστά σε 3/3 προτάσεις.

2) Προτάσεις με αντιμεταβιβαστικά ρήματα παθητικής μορφολογίας και έμψυχου υποκειμένου = Π2, 3, 5, 10.

Υποομάδα 1 Π2, 5

ΑΡΑΒΕΣ:

Το 14,3% έδωσε λάθος απάντηση. Το 35,7% απάντησε σωστά σε 1/2 και το 50% σε 2/2.

ΕΛΛΗΝΕΣ:

Το 100% απάντησε σωστά σε 2/2.

Υποομάδα 2 Π3, 10

ΑΡΑΒΕΣ:

Το 7,1% έδωσε λάθος απάντηση. Το 14,3% απάντησε σωστά σε 1/2 και το 78,6% σε 2/2.

ΕΛΛΗΝΕΣ:

Το 14,3 απάντησε σωστά σε 1/2. Το 85,7% απάντησε σωστά σε 2/2.

3) Προτάσεις με αντιμεταβιβαστικά ρήματα παθητικής μορφολογίας και άψυχου υποκειμένου = Π6, 12.

ΑΡΑΒΕΣ:

Το 35,7% έδωσε λάθος απάντηση. Το 42,9% απάντησε σωστά σε 1/2 και το 21,4% απάντησε σε 2/2.

ΕΛΛΗΝΕΣ:

Το 50% έδωσε λάθος απάντηση. Το 42,9% απάντησε σωστά σε 1/2 και το 7,1% απάντησε σε 2/2.

4) Προτάσεις με αυτοπαθή ρήματα = Π1, Π4, Π14.

ΑΡΑΒΕΣ:

Το 50% έδωσε σωστή απάντηση σε 1/3. Το 28,6% σε 2/3 και το 21,4% σε 3/3.

ΕΛΛΗΝΕΣ:

Το 7,1% έδωσε σωστή απάντηση σε 1/3, το 7,1% σε 2/3 και το 85,7% απάντησε σωστά σε 3/3.

5) Προτάσεις με αλληλοπαθή ρήματα = Π8, Π11.

ΑΡΑΒΕΣ:

Το 14,3% έδωσε λάθος απάντηση. Το 42,9% σε 1/2 και το 42,9% σε 2/2.

ΕΛΛΗΝΕΣ:

Το 7,1% έδωσε σωστή απάντηση σε 1/2 και το 92,9% σε 2/2.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1) Προτάσεις με αντιμεταβιβαστικά ρήματα ενεργητικής μορφολογίας.

Π7 Το τζάμι έσπασε

Π9 Η πόρτα άνοιξε

Π13 Το λευκό μπλουζάκι λερώνει εύκολα

Στην Π7 οι δύο ομάδες δεν παρουσιάζουν μεγάλες αποκλείσεις. Και οι δύο ομάδες ερμήνευσαν την πρόταση ως αντιμεταβιβαστική με ποσοστό 92,9% οι Έλληνες και 85,7 οι Άραβες. Στην Π9 παρουσιάζεται ένα μη αναμενόμενο αποτέλεσμα. Οι Άραβες κατανόησαν καλύτερα την πρόταση από τους Έλληνες, με ποσοστό 92,9%, έναντι 63,4% των Ελλήνων. Για το 35,7% των Ελλήνων που ερμήνευσαν την πρόταση ως μεταβατική (5 άτομα), δεν μπορούμε να αιτιολογήσουμε την επιλογή τους.

Στην Π13 μόνο το 35,7% των Ελλήνων ερμήνευσαν την πρόταση ως αντιμεταβιβαστική, ενώ το 42,7% έδωσε μεταβατική ερμηνεία. Σε αυτή την περίπτωση μπορούμε να υποθέσουμε, ωστόσο με επιφύλαξη, πως το ρήμα *λερώνει* ως αντιμεταβιβαστικό χρησιμοποιείται κυρίως σε μη αστικές περιοχές. Είναι πιθανόν λοιπόν να μην ανήκει στο λεξικό του

πληθυσμού μας, αν προέρχεται από αστικές περιοχές. Μεταβατικά κατά 85,7% ερμήνευσαν την πρόταση οι Άραβες και μόνον 14,3% αντιμεταβιβαστικά. Το γεγονός αυτό μπορεί να οφείλεται στο ότι η μεσοανατολική διάλεκτος στην περίπτωση του ρήματος *λερώνει* για να εκφράσει εργαστικότητα χρησιμοποιεί κυρίως παθητική μορφολογία.

Γενικά αυτή η ομάδα προτάσεων παρουσιάζεται προβληματική. Αντίθετα από ότι θα περίμενε κανείς, οι Άραβες παρουσίασαν καλύτερη απόδοση από τους Έλληνες. Το 78,6% των Αράβων απάντησε σωστά σε 2/3 προτάσεις, έναντι 35,7% των Ελλήνων.

2) Προτάσεις με αντιμεταβιβαστικά ρήματα παθητικής μορφολογίας και έμψυχου υποκειμένου.

Υποομάδα 1

Π2 Το παιδί λερώθηκε

Π5 Το κορίτσι μουντζουρώθηκε

Σε αυτήν την υποομάδα περιέχονται προτάσεις αμφίσημες μεταξύ αντιμεταβιβαστικής και αυτοπαθούς ερμηνείας. Η τρίτη επιλογή που δόθηκε ήταν η παθητική ερμηνεία. Παρατηρήσαμε πως οι Άραβες τείνουν να ερμηνεύουν παθητικά τις προτάσεις κατά 21,4% στην Π2 και κατά 42,9% στην Π5. Συμπαρασυρόμενοι από την παθητική μορφολογία δηλαδή τείνουν να δίνουν παθητική ερμηνεία.

Υποομάδα 2

Π3 Το αγόρι κρύφτηκε

Π10 Το αγόρι κόπηκε

Σε αυτήν την υποομάδα δώσαμε τη δυνατότητα επιλογής μεταξύ αντιμεταβιβαστικής, παθητικής και μεταβατικής ερμηνείας. Παρατηρήσαμε πως στην Π3 το 21,4% των Αράβων έδωσαν παθητική ερμηνεία. Στην Π10 ένα 14,3% των Ελλήνων (2 άτομα) έδωσαν παθητική ερμηνεία και το 7,1% των Αράβων έδωσε παθητική ερμηνεία.

Συμπερασματικά η τάση για παθητική ερμηνεία μειώνεται όταν απουσιάζει από τις επιλογές η αυτοπαθής ερμηνεία σε αυτού του είδους της προτάσεις.

3) Προτάσεις με αντιμεταβιβαστικά ρήματα παθητικής μορφολογίας και άψυχου υποκειμένου.

Π6 Το λευκό μπλουζάκι λερώνεται εύκολα

Π12 Η πόρτα ανοίχτηκε

Σε αυτή την ομάδα παρατηρούμε πως και οι δύο πληθυσμοί παρουσιάζουν ισχυρή προτίμηση για την παθητική ερμηνεία. Στην Π6 οι Έλληνες κατά 50% δίνουν παθητική ερμηνεία και οι Άραβες κατά 28,6%. Στην Π12 οι Έλληνες δίνουν 78,6% παθητική ερμηνεία και οι Άραβες 64,3%. Σε αυτήν την περίπτωση φαίνεται πως η παθητική μορφολογία και το άψυχο συντακτικό υποκείμενο ωθεί και τους δύο πληθυσμούς σε παθητική ερμηνεία, δηλαδή στην αναζήτηση κάποιου δράστη σε επίπεδο θεματικής δομής. Ενώ δεν μπορούμε να βρούμε επαρκή εξήγηση για το λόγο που οι Έλληνες ερμηνεύουν παθητικά την πρόταση 6, για την πρόταση 12 μπορούμε να υποθέσουμε πως το ρήμα *ανοίχτηκε* συμπαρασύρει τους ομιλητές σε παθητική ερμηνεία διότι μπορεί να σημαίνει και παραβιάζω, π.χ. *Η πόρτα ανοίχτηκε από τους διαδηλωτές/κλέφτες* κ.τ.λ. Οι δε Άραβες συνεχίζουν να εμφανίζουν την τάση να γενικεύουν την παθητική ερμηνεία, συμπαρασυρόμενοι από την παθητική μορφολογία.

4) Προτάσεις με αυτοπαθή ρήματα

Π1 Το κορίτσι πλένεται

Π4 Το αγόρι σκεπάζεται

Π14 Η γυναίκα χτενίζεται

Σε αυτή την ομάδα παρατηρούμε πως οι Άραβες εξακολουθούν να κάνουν γενίκευση της παθητικής ερμηνείας. Στην Π1 το 50% των Αράβων έδωσαν παθητική ερμηνεία, στην Π4 το 57,1% και στην Π14 7,1%. Σε αυτήν την πρόταση (Π14) το 14,3% επέλεξε ενεργητική μεταβατική ερμηνεία. Συμπερασματικά, ακόμα και στα εγγενώς αυτοπαθή ρήματα οι Άραβες παρασύρονται σε παθητική ερμηνεία.

5) Προτάσεις με αλληλοπαθή ρήματα.

Π8 Τα κορίτσια αγκαλιάζονται

Π11 Τα κορίτσια φιλιούνται

Σε αυτήν την ομάδα οι Άραβες εξακολουθούν να γενικεύουν την παθητική ερμηνεία, αν και σε μικρότερο βαθμό από τα αυτοπαθή. Σε αυτό μπορεί να βοηθά το υποκείμενο των αυτοπαθών ρημάτων, το οποίο είναι πάντα στον πληθυντικό αριθμό. Στην Π8 το 28,6% έδωσε παθητική ερμηνεία και στην Π11 το 42,9%.

Συνοψίζοντας τα συμπεράσματα παρατηρούνται τα εξής :

- Οι Άραβες ομιλητές της Ελληνικής τείνουν να γενικεύουν την παθητική ερμηνεία σε όλες τις δομές με παθητική μορφολογία.
- Το σύνολο του δείγματος (Έλληνες και Άραβες) αντιμετώπισε σημαντικές δυσκολίες στην ερμηνεία αντιμεταβιβαστικών δομών παθητικής μορφολογίας και άψυχου υποκειμένου. Η Έλληνες παρουσίασαν μεγαλύτερη προτίμηση στην παθητική ερμηνεία από τους Άραβες σε αυτές τις δομές.

- Το σύνολο του δείγματος (Έλληνες και Άραβες) αντιμετώπισε σημαντικές δυσκολίες στην ερμηνεία αντιμεταβιβαστικών δομών ενεργητικής μορφολογίας, δίνοντας μεταβατική ερμηνεία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

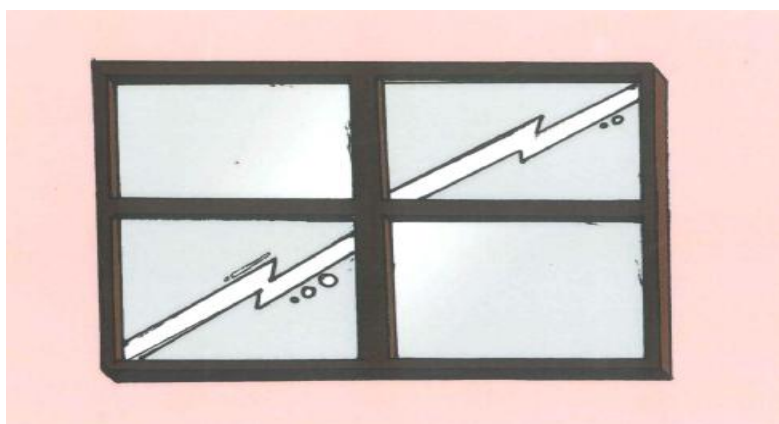
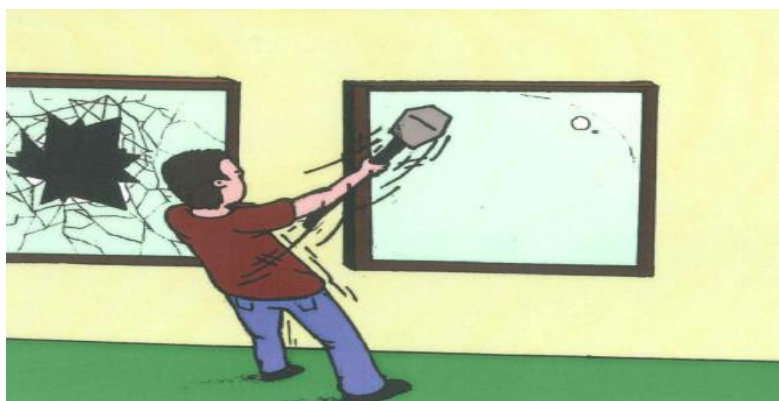
- Alexiadou, A. & E. Anagnostopoulou (2004) “Voice Morphology and the Causative-Inchoative Alternation: Evidence for a Non-Unified Structural Analysis of Unaccusatives”. In A. Alexiadou, E. Anagnostopoulou and M. Everaert (Eds), *The Unaccusativity Puzzle* (pp 114-136). Oxford University Press
- Badawi, E., Carter, M. & Gully, A. (2004) *Modern Written Arabic. A Comprehensive Grammar*. Routledge.
- Baker, M., Johnson K., & Roberts, I. (1989) “Passive argument raised.” *Linguistic Inquiry*, 20, 219-251.
- Βασιλάκη, Σ. (1998) “Η μορφολογία της παθητικής φωνής στα νέα ελληνικά”. Στο, *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα, Πρακτικά της 9^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης, 185-204.
- Bever, T. (1970) “The cognitive basis for linguistic structures.” In J. Hayes (Ed), *Cognition and the Development of Language* (pp. 279-362). New York: Wiley and Sons.
- Borer, H. (1994) “The projection of arguments.” In E. Benedicto & J. Runner (Eds), *Functional Projections* (pp. 19-47). University of Massachusetts Occasional Papers, 17.
- Borer, H. (1994) “The grammar machine”. In A. Alexiadou, E. Anagnostopoulou, & M. Everaert (Eds), *The Unaccusativity Puzzle* (pp 288-331). Oxford University Press.
- Borer, H. (1998) “Deriving passives without theta-grids.” In S. Lapointe, D. Brentari, & P. Farrell (Eds), *Morphology and its relation to Phonology and syntax* (pp. 60-99). Stanford: California, CSLI Publications.
- Borer, H., & Wexler, K. (1987) “The Maturation of syntax,” in T. Roeper & E. Williams (eds.), *Parameter Setting* (pp. 123-172).
- Borer, H. & Wexler, K. (1992) “Biunique relation and the maturation of grammatical principles,” *Natural Language and Linguistic Theory* 10: 147-189.
- Fox, D. & Grodzinsky, Y. (1998) “Children’s Passive: A View from the *By-Phrase*,”

- Linguistic Inquiry* 29, 311-332.
- Gleitman, L. (1990) "The structural sources of verb meaning". *Language Acquisition* 1: 3-56.
- Grimshaw, J. (1981) "Form, function and the language acquisition device." In C. L. Baker & J. M. McCarthy (Eds.), *The logical problem of language acquisition* (pp. 165-182). Cambridge, MA: MIT press.
- Hale, K., & Keyser, J. (1993) "On argument structure and the lexical expression of syntactic relations." In K. Hale & J. Kayser (Eds), *The view from Building 20* (pp. 53-109). Cambridge, MA: MIT Press.
- Ferguson, C.A. (1959) "Diglossia". Στο P. Giglioli (ed.) *Language and Social Context*. Penguin, p. 233-352.
- Grodzinsky, Y. (2000) 'The neurology of syntax: Language use without Broca's area.' *Behavioral and Brain Sciences* 23: 1-71.
- Jaeggli, O. (1986) "Passive." *Linguistic Inquiry*, 17, 587-622.
- Jackendoff, R. (1986). *Semantic Structure*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Κλαίρης, Χ. & Μπαμπινιώτης, Γ. (1999) "Γραμματική της νέας ελληνικής: Δομολειτουργική – Επικοινωνιακή". Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Κρύσταλ, Ντ. (2000) *Λεξικό Φωνολογίας και Φωνητικής*. Αθήνα: Πατάκης.
- Laks, L. (2006) "Thematic Operations in Standard Arabic, Palestinian Arabic and Hebrew" Tel Aviv University.
- Levin, B., & Rappaport-Hovav, M. (1995) *Unaccusativity: At the Syntax-Lexical Semantics Interface*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Pinker, S. (1984) *Language Learnability and Language Development*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Randall, J., van Hout, A., Weissenborn, J., & Baayen, H. (2004) "Acquiring Unaccusativity: A cross-linguistic look." In A. Alexiadou, E. Anagnostopoulou, & M. Everart (Eds.), *The Unaccusativity puzzle* (pp. 332-354). Oxford University Press.
- Reinhart, T., & Siloni, T. (2004) "Against an unaccusative analysis reflexives." In A. Alexiadou, E., Anagnostopoulou, & M. Everaert (Eds), *The Unaccusativity Puzzle* (pp 159-180). Oxford University Press.
- Roeper, T. (1987) "Implicit arguments and the head-complement relation." *Linguistic Inquiry*, 18, 267-310.
- Ryding, K. (2007) *A Reference Grammar or Modern Standard Arabic*. Cambridge University Press.
- Terzi, A., & Wexler, K. (2002) "A-Chains and S-Homophones in children's Grammar: Evidence from Greek Passives," in *Proceedings of NELS 32* (pp. 519-537).
- Strohner, H., & Nelson, K. (1974) "The young child's development of sentence comprehension: Influence of event probability, nonverbal context, syntactic form and strategies." *Child Development* 45: 564-576.
- Θεοφανοπούλου-Κοντού, Δ. (1999) "Δομές της ΝΕ με προοπτική του δέκτη και η κατανομή –ω/-μια: Τα αντιμεταβιβαστικά και παθητικά" Στο, *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα, Πρακτικά της 17^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης, 51-78.
- Τσιμπλή, Ι.-Μ. (2006) "Η Φωνή στην Ελληνική: Περιγραφή του συστήματος και μελέτη της ανάπτυξης στην Ελληνική ως μητρική και δεύτερη/ξένη γλώσσα." Στο Σ. Μοσχονάς (Εκδ.) *Η Σύνταξη στη μάθηση και στη διδασκαλία της Ελληνικής ως ξένης γλώσσας*. Αθήνα: Πατάκης.

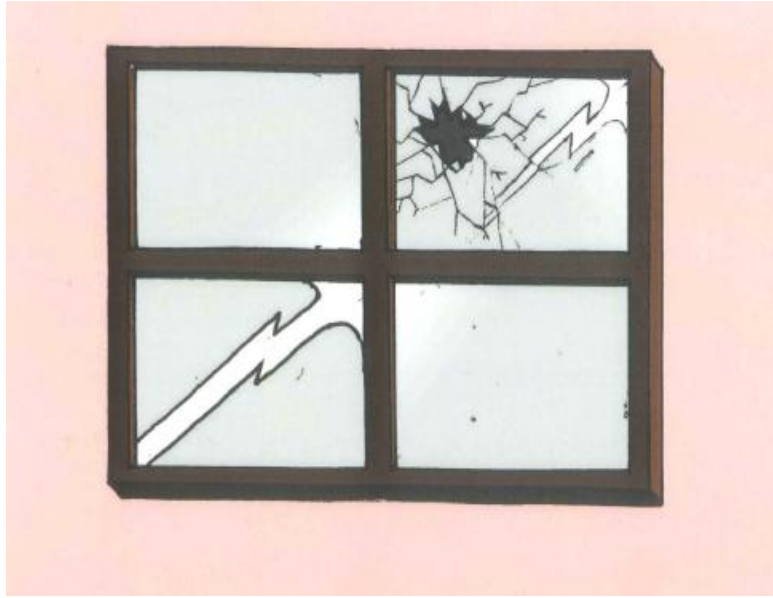
- Unsworth S., Parodi.T., Sorace A., Young-Scholten. A. (2005) *Paths of development in L1 and L2 acquisition*. In honor of Bonnie D. Schwartz. John Benjamins Publishing Co.
- de Villiers, J. (1985) "The acquisition of English." In D. Slobin (Ed.), *The Crosslinguistic study of Language Acquisition* (pp. 271-39). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Wasow, T. (1977) "Transformations and the lexicon." In P. Culicover, T. Wasow, & A. Akmajian (Eds.), *Formal Syntax* (pp. 327-360). New York: Academic Press.
- Ζόμπολου, Κ. (1997) "Αναζητώντας το δράστη. Αποθετικά έναντι μεσοπαθητικής. Μία άλλη προσέγγιση των ρηματικών φωνών της νέας ελληνικής". Στο *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα, Πρακτικά της 17^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης, 229-242.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΜΑΔΑ 1, Π7: Το τζάμι έσπασε

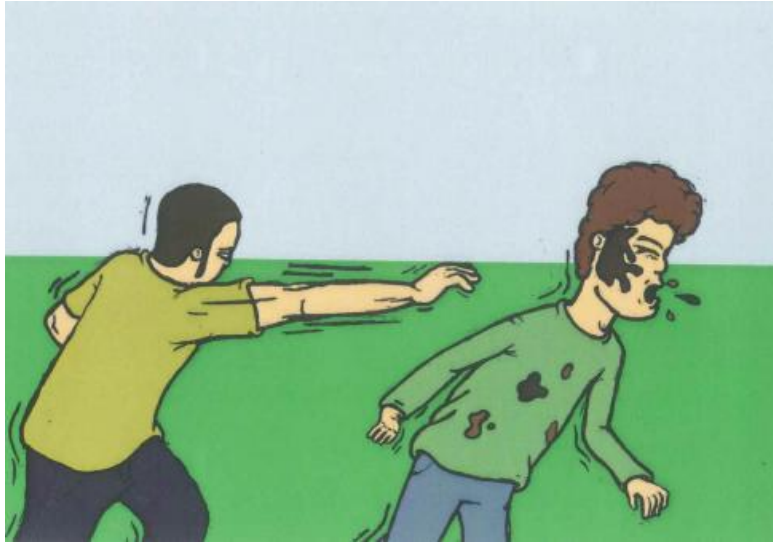

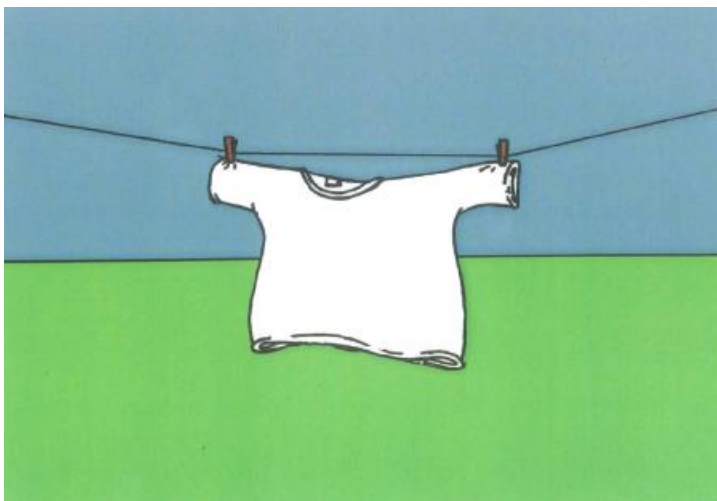

ΟΜΑΔΑ 2, Π2: Το παιδί λερώθηκε

ΟΜΑΔΑ 3, Π6: Το λευκό μπλουζάκι λερώνεται εύκολα

ΟΜΑΔΑ 4, Π1: Το κορίτσι πλένεται

ΟΜΑΔΑ 5, Π8: Τα κορίτσια αγκαλιάζονται

